

Ekonomik Gelişmeler ve Bankacılık Sistemi, 2023

Dünya Ekonomisi

Çok sayıda faktör ve akım belirleyici rol oynuyor: Dünya ekonomisinde büyüme ve ticaret performansını etkileyen başlıca faktörler, jeopolitik riskler, yüksek enflasyon ile mücadele, finansal sıkılaştırma, yüksek borçluluk oranı, korumacılık önlemleri, bölgesel yaptırımlar, kutuplaşma eğilimindeki artış olmuştur. Büyüme devam etmiş, ancak uzun dönem ortalamanın altında seyretmiştir. Enflasyon ile mücadele nedeniyle faiz oranları yüksek düzeyde kalmıştır. Teknolojik yenilikler, dijitalleşme ve yapay zeka üzerinde değişimi etkilemeye devam etmiştir. İklim ve çevre riskleri ile mücadelede yol haritası üzerinde uzlaşa aranırken, yeşil dönüşüm ve dönüşümün finansmanı ana gündem konuları arasında yer almıştır.

Jeopolitik riskler etkisini sürdürdü: 2022 Şubat ayında başlayan Rusya-Ukrayna Savaşı 2023 yılında da devam etmiştir. Bunun yanında, Ortadoğu'da yaşanan gerginlikler ve Gazze Savaşı jeopolitik risklerin artmasına neden olmuştur. Kızıldeniz'de ticaret gemilerine yapılan saldırılar ise tedarik zincirinin düzelmesini geciktirmektedir.

Küresel Ekonomik Göstergeler				
	Tahminler			
	2022	2023	2024	2025
Büyüme hızı (yüzde)				
Dünya	3,4	3,2	3,2	3,2
Gelişmiş ülkeler	2,7	1,6	1,7	1,8
Gelişmekte olan ülkeler	4,0	4,3	4,2	4,2
Ticaret hacmi (değ., yüzde)	5,2	0,3	3,0	3,3
Enflasyon (yüzde)				
Dünya	8,7	6,8	5,9	4,5
Gelişmiş ülkeler	7,3	4,6	2,6	2,0
Gelişmekte olan ülkeler	9,8	8,3	8,3	6,2
Kamu borç stoku / gsyh (yüzde)				
Gelişmiş ülkeler	112	112	113	114
Gelişmekte olan ülkeler	64	67	69	70
Emtia fiyat endeksi (2016=100)	216	166	167	163

Gelişmiş ülkelerde büyüme yavaşladı. Dünya ekonomisinin 2023 yılında yüzde 3,2 oranında büyüdüğü tahmin edilmektedir. Büyüme gelişmiş ülkelerde yüzde 1,7, gelişmekte olan ülkelere ise yüzde 4,2 düzeyindedir. Dünya ekonomisinin 2024 yılında da benzer düzeyde büyüme performansı göstermesi beklenmektedir.

Küresel ticaret yavaşladı: Küresel ticaret yüzde 0,3 ile düşük bir hızda artmıştır. Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından 2024 yılında küresel ticaret hacmindeki büyümenin sınırlı da olsa ivme kazanarak yüzde 3 olması beklenmektedir.

Enflasyon, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere geriledi: Enflasyon oranı 2023 yılında hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelere gerilemiştir. Enflasyon, gelişmiş ülkelere yüzde 4,6 seviyesinde gerçekleşmiştir. Gelişmekte olan ülkelere ise enflasyon oranı yüzde 8,3 olmuştur. Enflasyonda gerilemenin devam etmesi beklenmektedir.

Gelişmiş ülkelere uygulanan sıkı para politikalarının etkisiyle enflasyondaki düşüş belirginleşmiştir. Enflasyonun düşüş seyrine girmesi ile birlikte, gelişmiş ülke merkez bankaları

sıkılaşma süreçlerinin büyük ölçüde tamamlandığını açıklamıştır. Politika faizi ABD’de 5,5’e; Avrupa Birliği’nde ise 4,5’e düzeyine ulaşmıştır.

Borçluluk oranı yüksek düzeyde seyretti: Gelişmekte olan ülkelerde borçluluk oranı 7 puan artarken, gelişmiş ülkelerin borçluluk oranları 8 puan düşmüştür. Reel sektör borçluluk oranı gelişmekte olan ülkelerde artarken, gelişmiş ülkelerde gerilemiştir. Düşük borçluluk düzeyi ile ülkemiz gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerden olumlu yönde ayrışmaktadır.

Küresel Borçluluk (Gsyh’ya oran, yüzde, 2023)

	GO	G	Türkiye
Hanehalkı	47	70	12
Reel Sektör	105	90	49
Kamu	69	113	32
Finans	34	103	17
Toplam	255	377	110

Kaynak: IIF

Sürdürülebilirlik: Avrupa Birliği’nin “Finansal Olmayan Raporlama Direktifi” revize edilerek 2022 yılı sonunda Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi’ni yayımlamıştır. Söz konusu direktif ile çevresel, sosyal ve yönetim konusunda güvenilir bilgiler verilmesi amaçlanmıştır. Karbon Düzenlemesi Mekanizması Yönetmeliği ve Avrupa Birliği Emisyon Ticaret yayımlanmıştır.

Birleşmiş Milletler (BM) İklım Değişikliği Konferansı (COP 28) Dubai’de düzenlenmiştir. Bu toplantılarda ne çıkan en önemli başlıklardan bazıları COP27’de kurulan Kayıp ve Zarar Fonu’nu işler hale getirilmesi ve ilk kez iklim kriziyle mücadele için fosil yakıtlardan uzaklaşma çağrısı yapılması olmuştur. Yaklaşık olarak 200 ülke uzaklaşma konusunda anlaşmaya varmıştır.

Finansal sektör ve teknoloji: Finansal sektörde iş süreçlerine yeni teknolojilerin daha fazla uygulanması sayesinde dijital ürün ve hizmetler yaygınlaşmaya devam etmiştir. Fintech’lerin finansal eko sistemdeki rolü ve payları artmıştır.

Türkiye Ekonomisi

Özet

100. yıl: Türkiye, 2023 yılında Cumhuriyet'in 100. Kuruluş Yılı'nı kutlamanın gururunu ve coşkusunu yaşamıştır.

Genel seçimler: Türkiye ekonomisinin performansını etkileyen önemli iç gelişmeler, deprem, Cumhurbaşkanlığı ve milletvekilleri genel seçimleri, ekonomi yönetimindeki değişiklik olmuştur. Dünya ekonomisinde, özellikle AB ülkelerindeki yavaş büyüme, ticaret hacminin durağanlık, uluslararası piyasalarda faiz oranlarının yüksek seyretmesi ve finansal sıkılaştırma dış kaynaklı etkiler olmuştur.

Deprem: Şubat ayında yaşanan deprem çok sayıda can kaybına neden olmuştur. Deprem ekonomik hasarının milli gelire oranı yüzde 10 olarak açıklanmıştır. Depremi neden olduğu zararların giderilmesi amacıyla Hükümet önemli ölçüde harcama yapmıştır/yapmaktadır.

Ekonomi yönetimi ve politikasında değişim: Genel seçimler siyasi alanda bir farklılık getirmemiştir. Ekonomi yönetimi yenilenmiştir. İkinci yarıdan itibaren ekonomi politikasında kapsamlı değişiklikler getiren program açıklanmıştır. Programın üç ana bileşeni vardır:

- Mali disiplinin yeniden tesis edilmesi; yani deprem etkisi hariç, bütçe açığının Maastricht kriterleri ile uyumlu bir seviyeye çekilmesi,
- Enflasyonun orta vadede tek haneye düşürülmesi için kademeli parasal sıkılaştırma ve enflasyon hedefi ile uyumlu gelirler politikası,
- Makro finansal istikrarı ve diğer tüm kazanımları kalıcı hale getirecek yapısal reformlar.

Bu temel prensipler doğrultusunda, 2024-2026 dönemine ilişkin politika uygulamalarını ve hedefleri içeren Orta Vadeli Program (OVP) açıklanmıştır. Programda, fiyat istikrarını ve finansal istikrarı gözetken, sürdürülebilir ve kapsayıcı bir ekonomik büyümeyi hedef alan, serbest piyasa ve rekabet ortamında verimliliği artırarak makroekonomik dengeleri gözetken ve yapısal reformlarla desteklenen şeffaf, tutarlı, öngörülebilir ve uluslararası normlara uygun bir yaklaşım izleneceği vurgulanmıştır.

Merkez Bankası, ekonomi politikasındaki değişiklikler ve hedefleri ile uyumlu olmak üzere para politikasını açıklamıştır. Para politikasının öncelikli hedefinin fiyat istikrarının sağlanması olduğu belirtilmiştir. OVP dönemine ilişkin enflasyon patikası kamuoyu ile paylaşılmıştır. Enflasyonun kalıcı olarak düşürülmesi amacıyla parasal sıkılaştırma süreci başlatılmıştır. Enflasyon görünümünde belirgin bir iyileşme sağlanana kadar, parasal sıkılaştırmanın gerektiği zamanda ve gerektiği ölçüde kademeli olarak güçlendirileceği duyurulmuştur. Bu kapsamda, faiz artırımının yanı sıra, parasal sıkılaştırma sürecini destekleyecek seçici kredi ve miktarsal sıkılaştırma kararları alınmıştır.

Hükümet bütçede bir yandan harcamaları gözden geçiren bir yandan gelirleri arttıran düzenlemeler getirmiştir. Kısa dönemde bu düzenlemelerin enflasyon üzerinde yukarı yönlü etkileri olmuştur.

TL'ye olan talebin artırılması ve TL'nin değerine istikrar kazandırılması, TL tasarrufların özendirilmesini amaçlayan bir yaklaşım gösterilmiş, nominal faiz oranları yükseltilmiştir. Kur korumalı mevduattan TL'ye geçiş için yeni hedefler verilmiştir. Likidite yönetimi amacıyla zorunlu karşılıklar artırılmıştır. Genel olarak kredi artışına sınırlandırma getirilmiştir. İç talep artışını yavaşlatmak amacıyla özellikle bireysel kredi büyümesini sınırlandıran düzenlemeler getirilmiştir. Yatırım, istihdam, üretim ve ihracat artışı desteklenmeye devam edileceği açıklanmıştır.

Yılın ikinci yarısı: Beklentiler iyileşti, görünüm pozitifte döndü. TL talebi arttı. Döviz arzı arttı. Yurtdışından borçlanma imkanları iyileşti. Brüt ve net rezervler arttı. Türkiye'nin risk primi düştü. Kredi notu yükseltildi. Büyüme dengelendi. Bütçe açığı program hedefinin gerisinde kaldı. Cari açık geriledi.

Büyüme uzun dönem ortalamasına yakın gerçekleşti: Ekonomik faaliyet 2023 yılında canlılığını korumuştur. Büyüme hızı yüzde 4,5 ile uzun dönem ortalamasına yakın seyretmiştir. Büyümeye en önemli katkı tüketim kaynaklı iç talepten gelmiştir.

İstihdam artmaya devam etti: İstihdam 0,8 milyon kişi artarken; işsizlik oranı 1 puan azalarak yüzde 9,4'e gerilemiştir.

Enflasyon yüksek kaldı: Tüketici enflasyonu yüzde 64,8; üretici enflasyonu ise yüzde 44,2 ile yüksek bir düzeyde gerçekleşmiştir.

Politika faizi kademeli olarak yükseldi: 2023 yılı Şubat ayında yüzde 8,5 olan para politikası faiz oranı yılın ikinci yarısında kademeli olarak artırılarak yıl sonunda yüzde 42,5 seviyesine yükselmiştir.

TL ticari kredi faiz oranları yükseldi: Politika faizindeki artış ile birlikte, TL ticari kredi faiz oranı 35 puan yükselişle yüzde 51'e çıkmıştır. TL mevduat faiz oranları ikinci yarıdan itibaren 26 puan artışla yüzde 47 olmuştur.

Döviz Kurları: Dolar/TL kuru 2023 yılında yüzde 58, euro/TL ise yüzde 63 artmıştır. Dönem sonu dolar/TL kuru 29,4 seviyesinde, euro/TL paritesi ise 32,7 seviyesinde olmuştur.

Bütçe açığı yükseldi: Depremin de etkisiyle bütçe açığının gayri safi yurtiçi hasılaya oranı (gsyh) yüzde 5,2'ye yükselmiştir.

Borçluluk oranı gerilemiştir: Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerden daha düşük düzeyde olan borçluluk oranı, gerilemeye devam etmiştir. Kamu kesiminde borçluluk oranı 3 puan azalarak yüzde 32'ye gerilemiştir. Borçluluk oranı reel sektörde 9 puan, finans sektöründe ise 3 puan azalmıştır.

Cari açık geriledi: Cari açığının gsyh'ya oranı 0,7 puan gerileyerek yüzde 4,7 olmuştur.

Uluslararası rezervler: 2023 yılı ilk yarısında 109 milyar dolar olan Merkez Bankası uluslararası brüt rezervleri ikinci yarıda yeniden artarak yıl sonundan 141 milyar dolara ulaşmıştır.

Dış borç stoku geriledi: Dış borç stokunun gsyh'ya oranı 6 puan azalarak yüzde 45 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Reel sektörün döviz açık pozisyonu geriledi: Reel sektör net döviz açık pozisyonu 4 milyar dolar azalarak 83 milyar dolar olmuştur.

Yurtdışı yatırımcıların portföy yatırımları arttı: 2023 yılında portföy yatırımlarında 8 milyar dolarlık net giriş yaşanmıştır.

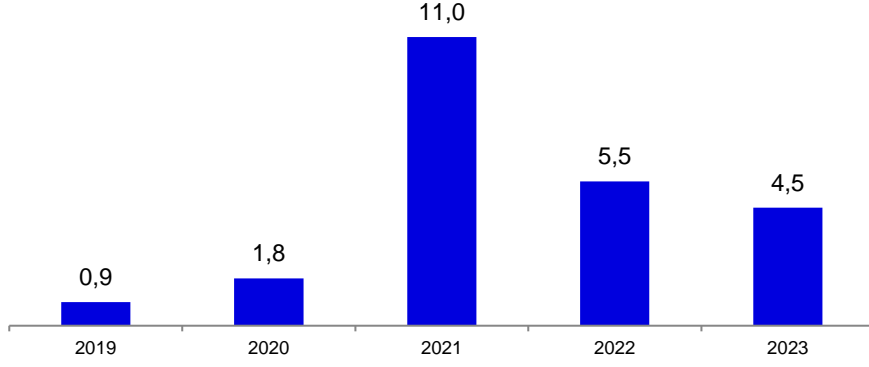
Borsada işlem gören hisselerin piyasa değeri yükseldi. Borsada işlem gören şirketlerin piyasa değeri yüzde 83 artarak 11,4 trilyon TL'ye yükselmiş ve gayri safi yurtiçi hasılaya oranı 2 puan artarak yüzde 43 olmuştur.

Türkiye Ekonomisi 2023

Ekonomik büyüme

Gayri safi yurtiçi hasıla 2023 yılında sabit fiyatlarla yüzde 4,5, cari fiyatlarla yüzde 75 oranında artarak 26.276 milyar TL olmuştur. Gsyh dolar bazında ise yüzde 24 oranında artarak 1.1 trilyon dolara yükselmiştir. Kişi başına gelir yüzde 23 artışla 13.110 dolara yükselirken, gsyh deflatörü yüzde 65 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (Sabit fiyatlarla yüzde değişme)

Sanayi sektörü yüzde 0,8, hizmetler sektörü yüzde 6,4 büyürken, tarım sektörü yüzde 0,2 daralmıştır. İnşaat sektörü ise yüzde 7,8 büyümüştür.

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla

	2020	2022	2023
Büyüme (yüzde)			
Cari fiyatlarla	17	107	75
Sabit fiyatlarla	1,8	5,5	4,6
Deflatör (yüzde)	14,8	96,1	65
Gsyh			
Milyar TL	5.047	15.012	26.276
Milyar dolar	717	906	1.119
Kişi başına gelir (dolar)	8.599	10.655	13.110

Kaynak: TÜİK

Hane halkının nihai tüketim harcamaları reel olarak yüzde 12,8 oranında, kamunun tüketim harcamaları ise yüzde 5,2 oranında artmıştır. Sabit sermaye yatırımları yüzde 8,9, makine ve teçhizat yatırımları yüzde 12,9 büyümüştür. Hane halkı tüketim harcamalarının gsyh içindeki payı 2,1 puan artarak yüzde 59,1 olmuştur. Büyümeye en önemli katkı yüzde 8,8 ile hane halkı tüketiminden gelmiştir. Sabit sermaye yatırımlarının katkısı ise yüzde 2,2, net dış talep katkısı -3,1 olmuştur.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tahminlerine göre, yurtiçi tasarrufların gsyh'ya oranı yüzde 29,2'ye gerilemiştir. Tasarruf oranının, kamu sektöründe 1,9 puan azalırken, özel sektörde 1,1 puan arttığı tahmin edilmektedir. Yıllık Program'a göre kamu tasarruf açığının gsyh'ya oranı yüzde 4, özel sektörün tasarruf fazlasın ise yüzde 0,1 olmuştur.

Yurtiçi Tasarruflar ve Tasarruf Dengesi (Gsyh'ya oranı, yüzde)

	2021	2022	2023*
Yurtiçi tasarruflar	30,3	30,0	29,2
Kamu	0,8	2,0	0,1
Özel	29,5	28,0	29,1
Tasarruf dengesi	-1,5	-5,0	-3,9
Kamu	-2,3	-1,9	-4,0
Özel	0,8	-3,1	0,1

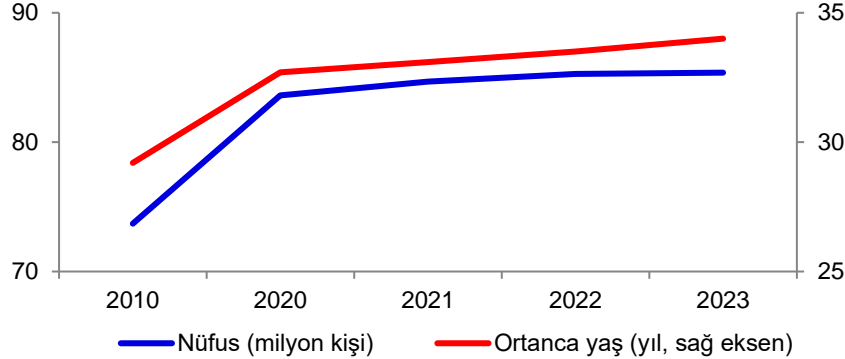
* program,

Kaynak: TC Strateji ve Bütçe Başkanlığı

Demografi

Nüfus 2023 itibariyle 85,4 milyon kişidir. Nüfusu oluşturan kişilerin yaşları, küçükten büyüğe doğru sıralandığında ortalanca yaş 34 olmuştur. Yıllık nüfus artış hızı binde 1,1'e gerilemiştir. Türkiye nüfusunun yüzde 68,3'ü çalışma çağındadır.

Temel Demografik Göstergeler

Kaynak: TÜİK

İşsizlik oranı

İşgücü arzi 35,3 milyon kişi, istihdam ise 32,1 milyon kişi olmuştur. İstihdam 0,9 milyon kişi artarken, işgücüne katılım oranında ciddi bir değişiklik olmamıştır. İşsiz sayısı 3,1 milyon kişi; işsizlik oranı ise yüzde 8,9 olmuştur.

İstihdam Göstergeleri

	2021	2022	2023
İşgücü (milyon kişi)	33,3	34,8	35,3
İstihdam (milyon kişi)	29,5	31,2	32,1
İşgücüne katılım oranı (yüzde)	51,9	53,5	53,7
İşsizlik oranı (yüzde)	11,3	10,4	8,9

Kaynak: TÜİK.

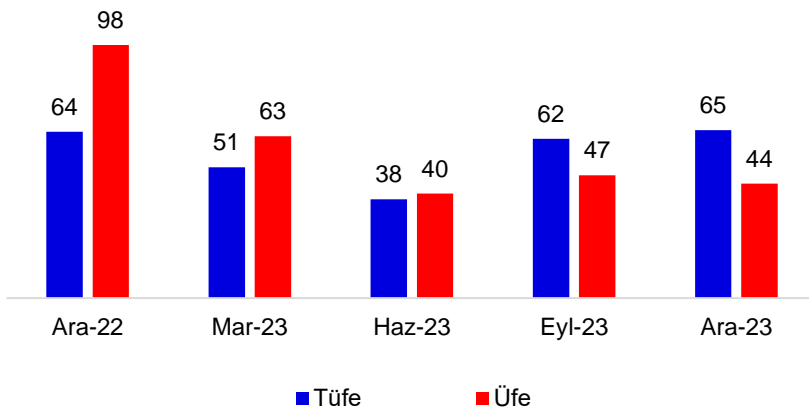
İşgücü maliyeti

Çalışanların saatlik işgücü maliyeti 2023 yılında yüzde 111 artmıştır. Artış, sanayi sektöründe yüzde 112, inşaat sektöründe yüzde 116 ve hizmet ve ticaret sektöründe yüzde 111'dir.

Enflasyon

Tüketici fiyatları endeksi (TÜFE) yüzde 64,8, üretici fiyatları endeksi (ÜFE) ise yüzde 44,2 oranında artmıştır. TÜFE ve ÜFE artış oranı yılın ilk yarısında ivme kaybettikten sonra, yılın ikinci yarısında 60'lar düzeyine yükselmiştir.

Enflasyon (Yıllık yüzde değişim)

Kaynak: TÜİK

Tüketici enflasyonunun geçen yıla göre yükselmesinde TL'deki değer kaybı, enflasyonist beklentilerin gücünü koruması, vergi artışları ve işlenmemiş gıda fiyatlarındaki hızlanma etkili olmuştur. Özellikle yılın ikinci yarısında, enerji fiyatları ve yönetilen fiyatlardaki artışın etkilerinin güçlenmesi nedeniyle enflasyon ivme kazanmıştır. Yıllık ortalama fiyat artışı, TÜFE için yüzde 53,9, ÜFE için ise yüzde 49,9 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Politika faizi

Politika faizi ikinci yarıdan itibaren artmaya başlamıştır. Aralık 2023 itibariyle politika faizi yüzde 42,5 olmuştur. Gösterge tahvil getirisi de yılın ilk yarısında yüzde 10'lar seviyesinde oluşmuş, ikinci yarıda yükselerek, Aralık 2023 itibariyle yüzde 37 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Faiz Oranları (Dönem sonu), Kurlar ve Enflasyon (Yıllık yüzde değişme)					
	2022	2023			
	Aralık	Mart	Haziran	Eylül	Aralık
Faiz oranı (yıllık)					
TCMB ağırlıklı ort. fon. mal.	9	8,6	12,8	31	42,5
Gösterge tahvil getirisi*	10	11	13	28	37
Kurlar					
USD/TL	40	31	55	48	57
EUR/TL	32	28	62	60	63
Enflasyon (Tüfe)					
	64	51	38	62	65

.* dönem sonu

Kaynak: TCMB, TÜİK

API işlemleri yoluyla yapılan fonlama 2023 yılında alacağa dönüşmüştür. API fonlaması 536 milyar TL azalmıştır. Swap işlemleri yoluyla yapılan fonlama 228 milyar TL artarak 1,4 trilyon TL olmuştur.

Merkez Bankası bilançosu

Merkez Bankası analitik bilançosunun gsyh'ya oranı 4 puan artış ile yüzde 25 düzeyinde seyretmiştir. Net iç varlıklar yüzde 99, net dış varlıklar ise yüzde 135 oranında artmıştır. Net dış varlıkların artışında kur korumalı mevduatın da önemli bir etkisi olmuştur. Para tabanı 1,2 trilyon TL artmıştır. Merkez bankası analitik bilanço aktif büyüklüğü Aralık 2023 itibariyle 6,5 trilyon TL olarak gerçekleşmiştir.

Merkez Bankası Bilançosu (Seçilmiş kalemler, milyar TL)					
	2022	2023			
	Aralık	Mart	Haziran	Eylül	Aralık
Net dış varlıklar	543	409	268	613	1.081
Net iç varlıklar	500	626	951	1.514	1.175
API	174	159	236	161	-361
Rezerv para	1.046	1.093	1.224	2.133	2.262
Aktif Toplamı	3.149	3.275	4.122	5.538	6.521

Kaynak: TCMB

Uluslararası rezervler

Merkez Bankası brüt uluslararası rezervleri 12 milyar dolar artarak 141 milyar dolara ulaşmıştır. Rezervlerdeki artışın 10 milyar doları döviz rezervlerindeki artıştan kaynaklanmıştır. Yıl sonu itibariyle döviz rezervleri 93 milyar dolar, altın rezervleri ise 48 milyar dolar düzeyindedir.

Uluslararası rezervler (Milyar dolar, yüzde)				
	2022	2023	Değişme (milyar dolar)	Değişme (yüzde)
Brüt rezervler	129	141	12	10
Uluslararası yükümlülükler	101	106	5	5
Net rezervler	28	35	7	27
Swap işlemler	71	72	1	2

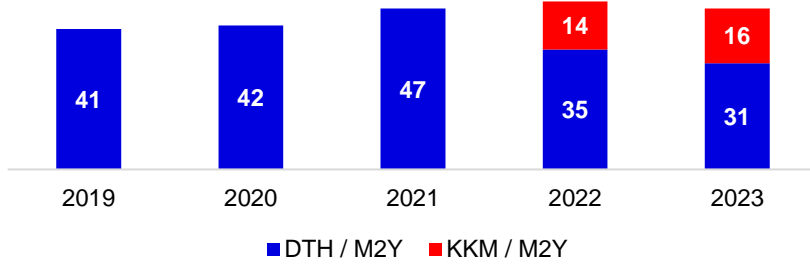
Kaynak: TCMB

Merkez Bankası'nın toplam döviz yükümlülükleri 5 milyar dolar artarak, 106 milyar dolara yükselmiştir. Brüt rezervlerdeki artışın etkisiyle net rezervler 7 milyar dolar artarak, 35 milyar dolara yükselmiştir. Swap işlemlerden kaynaklanan borçlar 1 milyar dolar artarak 72 milyar dolara ulaşmıştır.

Para talebi ve para ikamesi

Kur korumalı mevduat hariç TL para talebinin (M2TL)'nin gsyh'ye oranı yüzde 34 olmuştur. Kur korumalı ve yabancı para mevduatı da içeren M2Y'nin gsyh'ye oranı ise yüzde 76'dan yüzde 73'e gerilemiştir. Yabancı para mevduatın M2Y içindeki payı yüzde 38'den yüzde 31'e gerilemiştir. Bu düşüşte kur korumalı mevduat etkili olmuştur.

Para İkamesi (Yüzde)

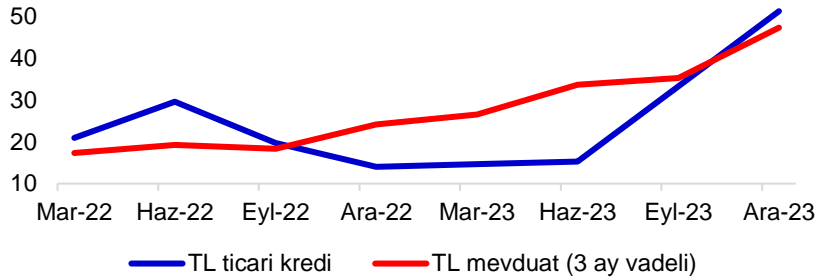

Kaynak: TCMB, BDDK

Faiz oranları

Merkez Bankası'nın ortalama fonlama maliyeti yüzde 42'ye yükselmiştir. Gösterge tahvil faizi de 27 puan artışla yüzde 36,5 olmuştur.

Mevduat ve Kredi Faizleri (Yüzde)

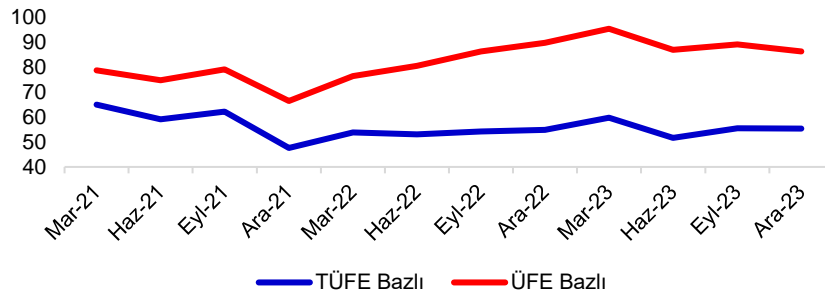
Kaynak: TCMB

Düzenlemelere bağlı olarak ortalama TL ticari kredi faiz oranı 35 puan yükselişle, yüzde 51'e ulaşmıştır. Faiz oranı ihtiyaç kredilerinde yüzde 60 düzeyine yükselmiştir. 3 ay vadeli ortalama TL mevduat faiz oranı ise ikinci yarıdan itibaren 26 puan artışla yüzde 47 olmuştur.

Kurlar

TL'nin değeri ABD Doları karşısında 2023 yılında yüzde 58, Euro karşısında ise yüzde 63 oranında değer kaybetmiştir. TL'nin sepet kur (0,5 dolar+0,5 euro) karşısındaki değer kaybı yüzde 60 olmuştur. Tüketici enflasyonuna göre reel kur endeksi yüzde 1 oranında artarak 55 puan olmuştur. ÜFE'ye göre reel kur endeksi yüzde 4 gerilemiştir.

Reel Efektif Döviz Kuru (2003=100)

Kaynak: TCMB

Bütçe açığı

Bütçe gelirleri yüzde 86, giderler ise yüzde 124 artmıştır. Faiz harcamaları yüzde 117 büyümüştür. Bütçe açığı 1,4 trilyon TL seviyesinde gerçekleşmiştir.

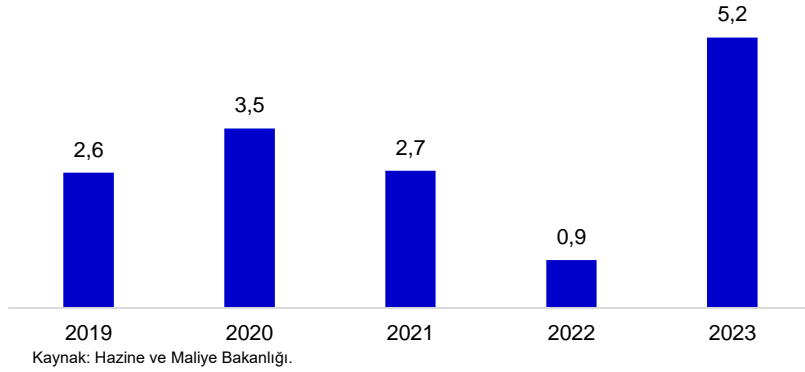
Merkezi Yönetim Bütçesi (2023*)			
	Milyar TL	Yüzde değ.	Gsyh'ya oran (yüzde)
Bütçe gelirleri	5.210	86	19,8
Bütçe harcamaları	6.585	124	25,1
Faiz harcamaları	675	117	2,6
Faiz dışı	5.911	125	22,5
Bütçe dengesi	-1.375	-	-5,2
Faiz dışı denge	-700	-	-2,7
Finansman	633	332	2,4
Dış borçlanma (net)	100	4	0,4
İç borçlanma	861	130	3,3
Kasa ve Banka	-329	1	-1,3

* Geçici.

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı.

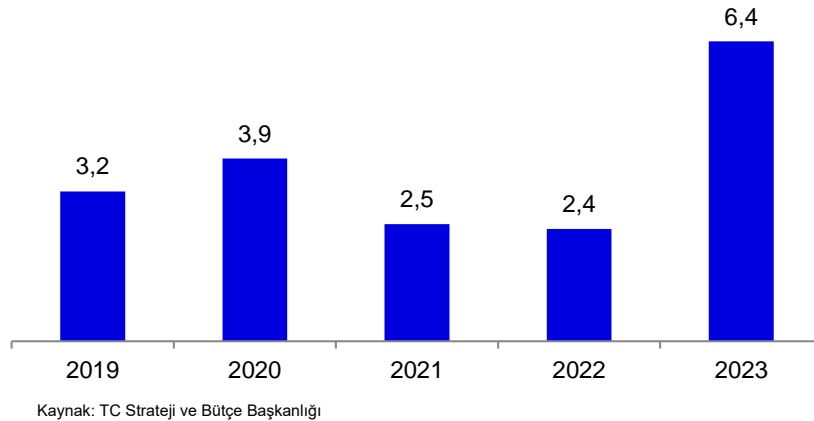
Bütçe açığının Gsyh'ya oranı yüzde 5,2 seviyesine ulaşmıştır.

Bütçe Açığının Gsyh'ya Oranı (Yüzde)

Toplam kamu gelirlerinin gsyh'ya oranı yüzde 20, giderlerin payı ise yüzde 25 olmuştur. Kamu kesimi 861 milyar TL tutarında net iç borçlanma gerçekleştirmiştir. Net dış borçlanma ise 100 milyar TL olmuştur. TL cinsi iç borçlanmanın ortalama maliyeti yüzde 20,6, iç borçlanmanın ortalama vadesi bir önceki yıla göre 5 ay azalarak 65 ay olmuştur.

Kamu Kesimi Borçlanma Gereğinin Gsyh'ya Oranı (Yüzde)

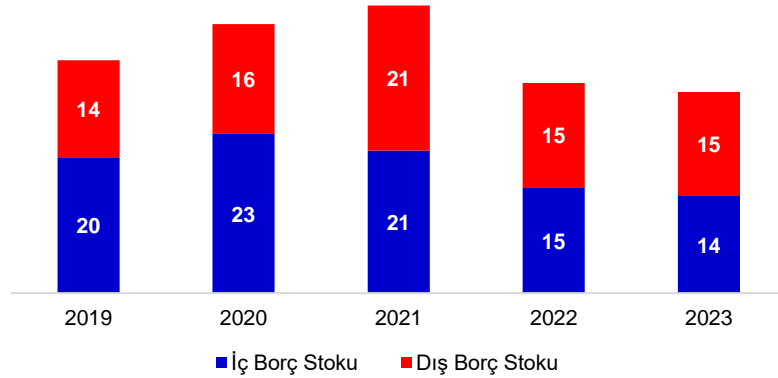
Kamu borçlanma gereğinin gsyh'ya oranının ise yüzde 6'nın üzerinde gerçekleştiği tahmin edilmektedir.

Kamu borç stoku

Kamu kesiminin toplam borç stoku 2022 yıl sonuna göre yüzde 66 oranında artarak 7.544 milyar TL olmuştur. Bu borcun yüzde 50'sini oluşturan iç borç stokunun gsyh'ya oranı ise yüzde 14 düzeyindedir. Toplam borçluluk oranı ise yüzde 39'dur.

Merkezi yönetim borç stokunun yüzde 36'sı TL, yüzde 64'ü ise yabancı para cinsindendir. Sabit faizli borç stokunun toplam içindeki payı yüzde 72, değişken faizli olanların yüzde 22, TÜFE'ye endeksli olanların ise yüzde 7'dir.

Kamu Borç Stoku (Gsyh'ya oran, yüzde)

Kaynak: TC Hazine ve Maliye Bakanlığı

İç borç stokunun yüzde 79'u bankalar, yüzde 15'i banka dışı kesim, yüzde 2'si ise yurtdışı yatırımcılar tarafından tutulmuştur. İç borç stokunun banka aktiflerine oranı ise yüzde 18'dir.

Finansal varlıkların gsyh'ya oranı

Finansal varlıkların gsyh'ya oranı yüzde 113 düzeyinde aynı kalmıştır. Hisse senetlerinin piyasa değerinin gsyh'ya oranı artarken, mevduatın gsyh'ya oranı gerilemiştir.

Finansal Aktifler (Gsyh'ya oranı, yüzde)

	2021	2022	2023
Para ve para benzeri araçlar	70	55	53
Türk lirası (KKM dahi)	28	22	23
Yabancı para	42	33	30
Menkul kıymetler	50	54	56
Özel	32	41	44
Kamu	18	13	12
Sigorta	4	4	5
Toplam	124	113	113

Kaynak: TCMB, SPK, TÜİK

Özel sektör kuruluşlarının bono ve tahvil stokunun gsyh'ya oranı yüzde 2 düzeyindedir. Sigorta primlerinin oranı 1 puan artarak yüzde 5 olmuştur.

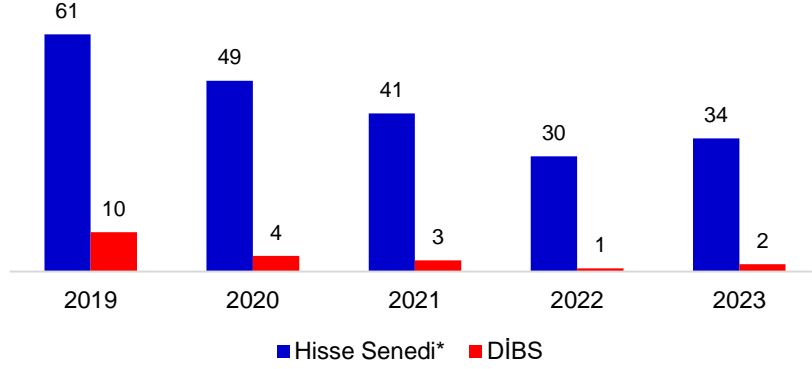
Şirketlerin piyasa değeri

Borsa İstanbul 100 endeksi 2023 yılında TL bazında yüzde 36 yükselirken, dolar bazında ise yüzde 14 düşmüştür. Pay senedi piyasasında ortalama günlük işlem hacmi bir önceki yıla göre yüzde 84 artarak 129 milyar TL olmuştur. Pay senedi piyasasında yatırımcı sayısı 3,9 milyon kişi artarak 7,6 milyon kişiye ulaşmıştır.

Borsa İstanbul'a kote olan şirket sayısı 532'dir. Piyasa değeri yüzde 83 artarak 11,4 trilyon TL'ye (387 milyar dolar) yükselmiştir. Piyasa değerinin gsyh'ya oranı da 2 puan artarak, yüzde 43 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Yurtdışı yerleşiklerin hisse senedi ve DİBS portföyleri toplamının gsyh'ya oranı yüzde 5,9'dur. Bu yatırımcıların hisse senedi piyasasındaki payı yüzde 34, DİBs piyasasındaki payı ise yüzde 1,9 olmuştur.

Yurtdışı Yerleşiklerin Portföy Payları (Yüzde)

Kaynak: SPK, HMB

*: Saklamadaki pay senetleri (BIST şirketlerinin halka açık bölümünün piyasa değerine göre) üzerinden hesaplanmıştır.

Dış ticaret açığı

Dış ticaret hacmi 2022 yılına göre değişmemiş ve 618 milyar dolar olmuştur. Dış ticaret hacminin gsyh'ya oranı yüzde 55, dış ticaret açığının gsyh'ya oranı ise yüzde 9'dur. İhracatın gsyh'ya oranı yüzde 23 seviyesine gerilerken, ithalatın gsyh'ya oranı 8 puan düşerek yüzde 32 olmuştur.

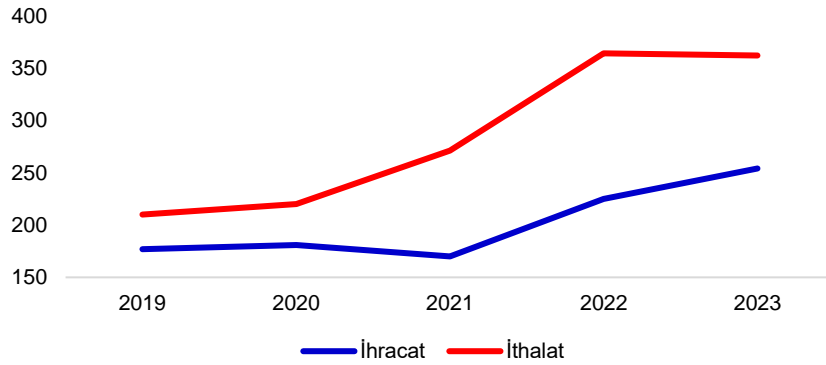
Dış Ticaret (Milyar dolar)

	2021	2022	2023
İhracat	225	254	256
İthalat	271	364	362
Dış ticaret açığı	-46	-110	-106
Dış ticaret açığı/gsyh (yüzde)	-6	-12	-9

Kaynak: TÜİK.

Dış ticaret açığı bir önceki yıla göre yüzde 4 küçülerek 106 milyar dolara gerilemiştir. İhracatın ithalatı karşılama oranı 1 puan artarak, yüzde 71 olmuştur. İhracat yüzde 0,7 oranında artarak 256 milyar dolara ulaşmıştır. İthalat ise yüzde 0,5 oranında daralarak 362 milyar dolara gerilemiştir. İthalatın yüzde 13'ini tüketim malları, yüzde 15'ini sermaye malları ve yüzde 72'sini ara malları oluşturmuştur. İhracatın yüzde 94'ü imalat sanayi tarafından yapılmıştır. Tarımın ihracat içindeki payı yüzde 4 olmuştur. Madencilik ve diğer faaliyet alanlarının toplam payı yüzde 2'dir.

Dış Ticaret (Milyar dolar)

Kaynak: TÜİK

Tüketim malları ithalatı yüzde 55 ve sermaye malları ithalatı yüzde 29 artarken, ara malı ithalatı yüzde 11 azalmıştır. 2023 yılında ihracatın yüzde 51'i ara malı, yüzde 36'sı ise tüketim mallarından oluşmuştur. İthalatın yüzde 29'u euro, yüzde 62'si dolar üzerinden yapılırken, ihracatın yüzde 47'si dolar; yüzde 46'sı euro ile yapılmaktadır. TL ile yapılan dış ticaretin toplam içindeki payı yüzde 5,6'dır.

Mal Grupları İtibariyle Dış Ticaret (2023)

	İhracat			İthalat		
	Milyar dolar	Yüzde değ.	Yüzde pay	Milyar dolar	Yüzde değ.	Yüzde pay
Sermaye	33	14	13	53	29	15
Ara mallar	129	-3	51	261	-11	72
Tüketim	91	1	36	48	55	13
Diğer	2	0	0	0	0	0
Toplam	254	0	100	362	0	100

Kaynak: TÜİK

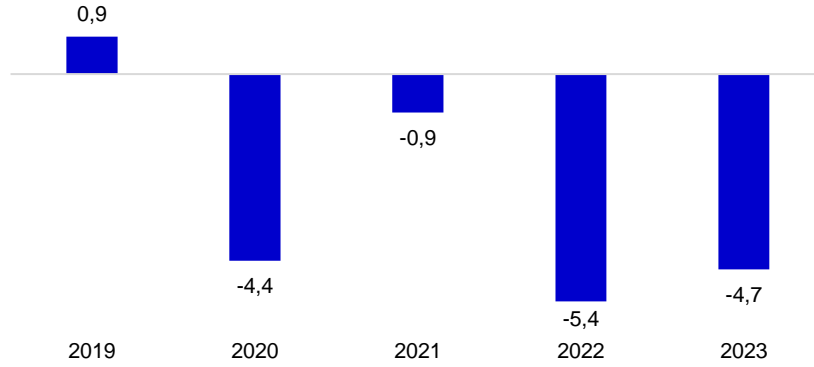
Miktar bazında ihracat yüzde 2 artarken, ithalat ise yüzde 5 daralmıştır. Fiyat endeksi ihracatta yüzde 1, ithalatı ise yüzde 7 azalmıştır.

2023 yılında parasal altın ithalâtı yüzde 47 artış ile 30 milyar dolar olurken, altın ihracatı 4,3 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir.

Cari işlemler dengesi

Cari işlemler hesabı 2023 yılında 45 milyar dolar, gsyh'nın yüzde 4,7'si oranında açık vermiştir. Enerji ve temel girdi maliyetlerindeki gerileme, iç talepteki görece yavaşlama, altın ithalatındaki düşüş yanından turizm gelirlerindeki artış bu gelişmeyi etkileyen başlıca faktörler olmuştur. Turizm gelirleri yüzde 15 artarak 48 milyar dolara ulaşmıştır.

Cari İşlemler Dengesi (Gsyh'ya oran, yüzde)

Kaynak: TCMB, TÜİK.

Net sermaye girişi 54 milyar dolardır. Doğrudan yatırımlar yoluyla net sermaye girişi 5 milyar dolar olmuştur. 2023 yılında 3,6 milyar dolar gayrimenkul yatırımı olmuştur. Portföy yatırımlarında ise net 8 milyar dolarlık giriş gerçekleşmiştir.

Sermaye ve Finans Hesapları (Milyar dolar)

	2021	2022	2023
Cari işlemler hesabı	-7	-49	-45
Finans hesabı(net)	29	35	54
Doğrudan yatırımlar(net)	7	9	5
Portföy yatırımları(net)	1	-14	8
Diğer yatırımlar(net)	21	40	40
Net hata ve noksan	2	26	-9
Genel denge	-23	-12	2
Resmi rezervler	23	12	-2

Kaynak: TCMB

Bankalar, diğer sektörler ve Merkez Bankası aracılığıyla gerçekleşen diğer yatırımlardan ise 40 milyar dolar düzeyinde net giriş olmuştur. Söz konusu tutarın 22 milyar doları bankalar kanalıyla gerçekleştirilirken, 13 milyar doları Merkez Bankası tarafından gelmiştir.

Net hata noksan kaleminden 9 milyar sermaye çıkışı yaşanmıştır. Bu gelişmelere bağlı olarak resmi rezervler 2 milyar dolar azalmıştır.

Dış borç stoku

Dış borç stoku 42 milyar dolar artarak 500 milyar dolara ulaşmıştır. Dış borç stokunun gsyh'ya oranı 45'tir. Dış borç stoku kamu kesiminde (TCMB hariç) 16 milyar dolar artarak 202 milyar dolara yükselirken, özel sektörde ise 12 milyar dolar artarak 251 milyar dolara yükselmiştir. TCMB'nin dış borç stoku 14 milyar dolar artmıştır.

Dış Borç Stoku (Milyar dolar)

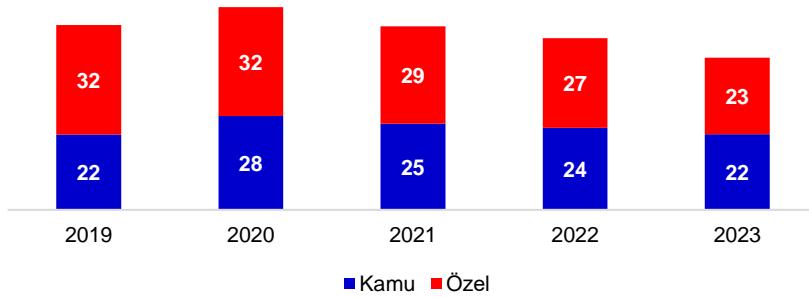
	2021	2022	2023
Uzun vadeli	320	309	325
Kamu	158	157	168
TCMB	0	0	0
Özel	162	152	157
Finansal kuruluşlar	67	56	59
Finansal olmayan kuruluşlar	95	96	97
Kısa vadeli	119	149	175
Kamu	22	29	34
TCMB	26	33	46
Özel	71	87	94
Finansal kuruluşlar	28	34	35
Finansal olmayan kuruluşlar	43	53	60
Toplam	439	458	500

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı

Uzun vadeli dış borç stoku yıl sonuna göre 15 milyar dolar, kısa vadeli dış borç stoku ise 27 milyar dolar artmıştır. Böylece kısa vadeli borç stokunun toplam borç stoku içindeki payı yüzde 27'den yüzde 35'e yükselmiştir.

Dış borç stokunun yüzde 50'si kamu kesimine (TCMB dahil), yüzde 50'si özel sektöre aittir. Özel sektör içinde finansal kuruluşların dış borç stoku 5 milyar dolar, finansal olmayan kuruluşların ise 7 milyar dolar artmıştır. Özel finansal kuruluşların borcu 94 milyar dolar, finansal olmayan özel şirketlerin borç stoku 157 milyardır. Uzun vadeli dış borç stokunun 58 milyar doları resmi kreditorlere, 139 milyar doları ise özel kreditorlere aittir. Uzun vadeli dış borç stokunun 128 milyar dolarlık bölümünü tahviller oluşturmaktadır. Resmi kreditorler içinde en büyük pay 42 milyar dolar ile uluslararası kuruluşlara olan borçlardır.

Dış Borç Stoku/gysh (Yüzde)

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı

Uzun vadeli borçların gsyh'ya oranı yüzde 29 olurken, kısa vadeli borçların oranı ise yüzde 16 olarak gerçekleşmiştir.

Reel sektörün döviz pozisyonu

Finansal kesim dışındaki firmaların varlıkları 2023 yılında 8 milyar dolar artarak 176 milyar dolar, yükümlülükleri ise 3 milyar dolar artarak 259 milyar dolar olmuştur. Bu şirketlerin net döviz açıkları 87 milyar dolardan 83 milyar dolara düşmüştür.

Finansal Kesim Dışındaki Firmaların Döviz Varlık ve Yükümlülükleri (Milyar dolar)

	2021	2022	2023
Varlıklar	153	168	176
Yükümlülükler	274	256	259
Döviz pozisyonu	-121	-87	-83
Kısa Vadeli Varlıklar	136	148	151
Kısa Vadeli Yükümlülükler	76	81	90
Kısa vadeli döviz pozisyonu	60	67	61

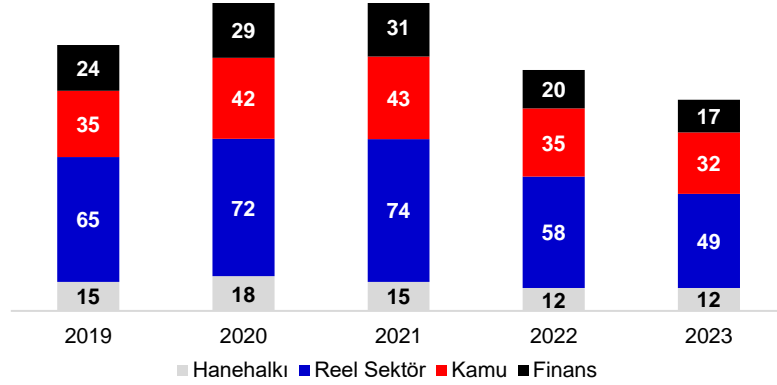
Kaynak: TCMB

Borçluluk oranı

Türkiye’de borçluluğun gsyh’ya oranı yüzde 110’dur. Bu oran hanehalkında yüzde 12, reel sektör firmalarında yüzde 49, finansal kuruluşlarda ise yüzde 17’dir.

Türkiye’de borçluluk oranı 2023 yılında azalırken, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler ortalamasının altında seyretmektedir. Bu oran gelişmiş ülkelerde ortalama 377, gelişmekte olan ülkelerde ise ortalama yüzde 255’tir.

Borçluluk Oranı (Gsyh’ya oran, yüzde)

Orta Vadeli Program

Orta Vadeli Program, 2024-2026 dönemine ait temel makro büyüklüklere ilişkin hedefleri içermektedir. Orta Vadeli Program’da (OVP) 2024-2026 döneminde büyümenin yüzde 4,5 olması hedefleniyor.

Temel Ekonomik Büyüklükler* (Yüzde)

	2024	2025	2026
Gsyh (reel büyüme)	4,0	4,5	5,0
Cari işlemler dengesi/ gsyh	-3,1	-2,6	-2,3
Enflasyon	33	15,2	8,5
İşsizlik oranı	10,3	9,9	9,3
Merkezi Yönetim Bütçe açığı/gsyh	-6,4	-3,4	-2,9
Merkezi Yönetim faiz dışı denge/gsyh	-3,4	0,0	0,7

* Hedef.

Kaynak: TC Strateji ve Bütçe Başkanlığı

Program döneminde üretken alanlara yönelik yatırımlara dayalı ve verimlilik artışlarıyla desteklenen bir büyüme stratejisinin devam ettirilmesi, katma değerli ihracat odaklı büyüme politikası teknolojik dönüşümü sağlamaya yönelik politikalarla geliştirilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca deprem sonrası yeniden yapılanma ve güçlendirme çalışmaları ile afet kaynaklı risklere karşı dayanıklılığın artırılması yoluyla kentsel ekonomilerin sürdürülebilir büyümeye katlı sağlaması hedeflenmektedir.

Programa göre enflasyon, 2024 yılında yüzde 33 seviyesinde gerçekleşecek, 2025 ve 2026 yıllarında sırasıyla yüzde 15,2’ye ve yüzde 8,5’ğe gerileyecektir.

Cari işlemler açığının gsyh’ya oranının Program dönemi boyunca azalması ve 2026 yılında yüzde 2,3 olarak gerçekleşmesi öngörülmektedir.

Bankacılık Sektörü Genel Değerlendirme¹

Bankacılıkta genel görünüm

Küresel ekonomide korumacılık giderek artan bir destek görüyor. Ticaretin yakın komşular ile yapılması yaklaşımı ile şekillenen gruplaşma ve parçalanma yaşanıyor. Gıda, enerji, savunma, eğitim sektörlerinin stratejik önemi daha artıyor. Çok sayıda ülkede enflasyonla mücadele edilirken büyümenin sürdürülmesine özen gösteriliyor. Teknolojide baş döndürücü yenilikler tüm alanlara yayılıyor. İklim ve çevre riskleri ile mücadele, düzenlemelere ve uygulamalara daha fazla yansımaya başladı. Kısacası, sosyal, ekonomik, teknoloji ve çevresel konularda önemli bir geçiş dönemi ve/veya dönüşüm yaşanıyor. Tüm bu gelişmeler finansal sektörü ve bankacılık sistemini çok yakından ilgilendiriyor ve etkiliyor. Bu süreçte ayrıca bankalar kritik bir rol oynuyor.

Yakın dönemde yaşanan çok sayıda zorluklar ve artan riskler karşısında ülkemizde bankacılık sektörü dirençli kalmış ve işlevini sağlıklı bir şekilde sürdürmüştür. Bankalar daima ekonomik faaliyetin finansmanının merkezinde olmuştur.

Bireysel ve ticari müşterilerin finansal hizmet ve ürün ihtiyaçlarını karşılamış, üretime, yatırıma, ihracata finansman sağlamış, istihdam artışına ve büyümeye katkı vermişlerdir. Yaygın şube ağı yanında teknolojideki yenilikleri de kullanarak dijital kanallar üzerinden müşterilere hizmetler, ürünler ve uygun finansman çözümleri sağlamışlardır. Dijital uygulamalar müşteriler için bankacılık işlemlerini günlük hayatın olağan bir parçası haline getirmişlerdir.

Ödeme sisteminin sağlıklı olarak çalışmasında önemli bir paydaş olarak ödemelerin güvenli ve zamanlı olarak gerçekleştirilmesini sağlamıştır.

Tüm imkanlarını seferber ederek krediye erişimi açık tutmuşlardır. İnşili çıkışlı olan ve dönüşümün önem kazandığı bir dönemde müşterilerinin kendi öngörülerinin oluşturulmalarında ve iyileştirilmesinde, rekabet gücünü korumalarında, değişimlere uyum sağlamalarında ve zorlukların aşılmasında destek vermişlerdir.

İklim ve çevre risklerinin doğru yönetilmesi için sektörlerin geçişine yardımcı olunmakta ve uygun imkanlarla finansman katkısı verilmektedir. Yeşil ve sürdürülebilir kaynakları ve kredileri arttırmaya çalışıyorlar. Enerji yenileme çalışmalarını destekliyorlar. Petrol ve gaz, termal kömür ve elektrik üretimi de dahil olmak üzere en fazla sera gazı yayan sektörler ile yakın temas içinde olarak yeşil dönüşümü hedefleyen rehberlik edilmektedir. Bireylerin gayrimenkul portföyünü, enerji dönüşümü, inşaat ve yenileme için kredileri çeşitlendirilmektedir. Bankalar karbon nötrlüğüne yönelik uluslararası uygulamalara uyumlu olarak karbondan arındırma hedeflerini kamuoyu ile paylaşıyorlar.

Müşteri verilerinin ve fonlarının güvenliği bankalar için her zaman en önemli öncelik olmuştur. Özellikle güçlü kimlik doğrulama çözümleri aracılığıyla ödeme yöntemlerinin güvenliğini güçlendirilmeye devam edilmektedir. Ödeme güvenliğinin güçlenmesiyle birlikte dolandırıcılık ile daha etkin mücadele edilmektedir. Ayrıca bankalar dolandırıcılığı önleme eylemlerini hızlandırıyor, bankacılık uygulamalarında güçlü kimlik doğrulama mesajlarını açıklığa kavuşturmak için çalışıyor ve tüm paydaşlarla birlikte hareket etme çabasını sürdürüyor. Suç gelirleri ile mücadeleye kapsamlı destek sağlanmaktadır. İştirakler hariç olmak üzere, bankalarda 209 bin kişiye doğrudan istihdam sağlanmıştır.

2023 yılı sonu itibarıyla bankalar tarafından tekil olarak 2 milyon müşteriye konut, 13,2 milyon müşteriye ihtiyaç kredisi kullanırılmıştır. KOBİ kredilerinde sayı 4,5 milyona ulaşmıştır.

Özkaynaklarını güçlü tutma çabası ve sağlıklı bilanço yapısı, işlevlerin yerine getirilmesine imkan sağlamıştır. Bankalar beklenen işlevlerini en iyi şekilde yerine getirmek için bilançolarını etkin şekilde yönetme gayreti içinde olmuşlardır. Yüksek sermaye yeterliliği ve likidite oranları sayesinde müşterileri ve yatırımcılarına güven vermeyi sürdürmüşlerdir.

¹ Aksi belirtilmedikçe mevduat, kalkınma ve yatırım ile katılım bankalarını içerir. BDDK verileri kullanılmıştır.

Bilanço büyüklüğü: Bilanço büyüklüğü 23,5 trilyon TL'dir. (799 milyar dolar) Bilançonun gayri safi milli gelire oranı 2022 yılına göre 6 puan gerileyerek yüzde 90 olmuştur.

Krediler: Kredilerin toplam aktifler içindeki payı yüzde 50'dir. Milli gelire oranı 6 puan azalarak yüzde 44'e gerilemiştir. Toplam krediler içinde Aralık 2022'de yüzde 33 olan yabancı para (YP) kredilerin payı, Aralık 2023'te yüzde 32'ye gerilemiştir. YP kredilerin dolar karşılığı 132 milyar dolardan 129 milyar dolara düşmüştür.

Krediler içinde kurumsal kredilerin payı yüzde 45, KOBİ kredilerinin payı yüzde 28 ve bireysel kredilerin payı yüzde 27 olmuştur. Son iki senedir KOBİ kredilerinin payı 6 puan artmıştır.

Ticari krediler sektörel bazda çok geniş bir yelpazeye yayılmıştır. İmalat sanayinin toplam krediler içindeki payı önceki yıla göre değişmemiş ve yüzde 22 olmuştur. Payı yükselen sektörler tarım ve ulaşım olurken; toptan ve perakende ticaret, enerji, inşaat ve finansal aracılık sektörlerinin payı gerilemiştir.

Tahsili gecikmiş alacaklar: Kredi riski düşük bir düzeyde seyretmiştir. Tahsili gecikmiş alacakların toplam kredilere oranı yüzde 1,6 iken, bu oran ticari kredilerde yüzde 1,6, bireysel kredilerde ise yüzde 1,7'dir. Tahsili gecikmiş alacakların yüzde 82'si için özel karşılık ayrılmıştır. Ayrıca, mevduat ve kalkınma bankaları için genel karşılıkların ikinci grupta sınıflandırılan kredilere oranı yüzde 32'dir.

Menkul kıymetler portföyü: Büyük bölümü Devlet iç borçlanma senetlerinden oluşan menkul kıymetler cüzdanının toplam aktiflere oranı yüzde 17'dir.

Kredi/mevduat oranı düşmüştür: Kredi mevduat oranı 2022 sonundaki yüzde 86 seviyesinden yüzde 79'a gerilemiştir. Bu oran TL'de yüzde 107'den yüzde 89'a düşerken, yabancı parada ise yüzde 61'den yüzde 64'e yükselmiştir.

Mevduat: Bilançonun yüzde 63'ünü finanse eden toplam mevduatın gayri safi yurtiçi hasılaya oranı 2 puan düşerek yüzde 57 olmuştur. TL mevduatın gayrisafi yurtiçi hasılaya oranı 2 puan artarak yüzde 24'e yükselmiştir. Yabancı paraya endeksli mevduatın gayrisafi yurtiçi hasılaya oranı yüzde 10 düzeyindedir. Yabancı para mevduatın gayrisafi yurtiçi hasılaya oranı ise 4 puan azalarak yüzde 23 düzeyinde gerçekleşmiştir. Toplam mevduatın ortalama vadesi 2,4 aydır. Toplam mevduat içinde TL'nin payı (KKM hariç) 2022'de yüzde 38 iken, Aralık 2023'de 42'ye yükselmiştir. Toplam mevduatın yüzde 18'ini KKM oluşturmaktadır. Yabancı para mevduatın dolar karşılığı 218 milyar dolardan 2023'te 202 milyar dolara gerilemiştir.

Kur korumalı mevduat: Kur korumalı mevduat (KKM) Aralık 2022 itibarıyla 75,7 milyar dolar karşılığı TL miktarı ile toplam mevduatın yüzde 18'ini oluşturmuştur. Haziran 2023 itibarıyla 116 milyar dolar ile toplam mevduatın yüzde 25'ine yükselmiştir. Yılın ikinci yarısından itibaren KKM hesapları gerilemeye başlamış ve Aralık 2023'te 89 milyar dolar ile yeniden toplam mevduatın yüzde 18'ine gerilemiştir. KKM'nin payındaki gerileme 2024'ün ilk çeyreğinde de devam etmiştir.

Mevduat dışı kaynaklar: Mevduat dışı kaynaklar bilançoda yüzde 17 paya sahiptir; gayri safi yurtiçi hasılaya oranı yüzde 17'den 16'ya gerilemiştir. Yabancı para mevduat dışı kaynakların bilançoya oranı 14, gayri safi yurtiçin hasılaya oranı ise yüzde 13 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Özkaynaklar: Özkaynaklar yüzde 51 oranında artarak 2.122 milyar TL'ye yükselmiş; dolar cinsinden ise yüzde 4 küçülerek, 72 milyar dolara gerilemiştir. Bilançoya oranı yüzde 9'dur.

Bilançonun TL-YP dağılımı: Bilanço içinde KKM dahil TL ve döviz endeksli kaynakların payı 3 puan artarak yüzde 57'ye, TL varlıkların payı ise 4 puan artarak yüzde 62'ye yükselmiştir.

Sermaye yeterliliği: Yasal özkaynakların risk ağırlıklı varlıklara oranı yüzde 18,9; çekirdek rasyo ise yüzde 15,1 ile yüksek bir düzeyde seyretmiştir.

Likidite oranı: Likidite oranı Aralık 2022 itibarıyla bir yıl önceye göre 4 puan artarak yüzde 160'a yükselmiştir.

Faiz marjı: Kaynakların varlıklara göre daha kısa vadeli olması ve faiz oranlarının yükselmesi nedeniyle faiz giderleri faiz gelirlerinden çok daha hızlı artmış, dolayısıyla faiz marjı daralmıştır.

Karlılık: Ortalama özkaynak karlılığı yüzde 41'den yüzde 34'e gerilemiştir. Enflasyona göre ortalama özkaynak karlılığı reel olarak yüzde -19 olarak gerçekleşmiştir. Ortalama aktif karlılığı ise yüzde 3,7'den yüzde 3,2'ye gerilemiştir.

Kur riski: Net genel pozisyonun yasal özkaynaklara oranı yüzde 5,6 fazla vermiştir. Kur riski düşük düzeyde ve dengeli seyretmiştir.

Dış varlık ve dış yükümlülükler: Bankacılık sektöründe yurtdışı varlıkların toplamı 64 milyar dolar, yurtdışı yükümlülüklerin toplamı ise 140 milyar dolardır.

Yeniden yapılandırma: Yeniden yapılandırılan kredi miktarı (mevduat ile kalkınma ve yatırım bankaları için) Eylül 2023 itibarıyla 503 milyar TL olmuştur. Bu rakam, kredi hacminin yüzde 4,8'idir. Birinci grupta sınıflandırılan kredilerin toplam içindeki payı yüzde 89,5'tir; ikinci grup kredilerin payı ise yüzde 8 olmuştur.

Net kar: Sektörün net karı 2023 yılında, 2022 yılına göre yüzde 39 artarken; vergi öncesi kar da yüzde 28 artmıştır.

Kar dağıtımı: Bankaların 2022 yılında dağıttıkları kar miktarı, toplam karın yüzde 10'unun altındadır. Kar dağıtımı, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun belirlediği esaslar çerçevesinde banka bazlı olarak yapılmıştır.

Bankaların piyasa değeri: BİST'te işlem gören bankacılık sektör hisselerinin piyasa değeri 37 milyar dolardan 40 milyar dolara yükselmiştir. Bankacılık sektörü piyasa değerinin toplam piyasa değerine oranı yüzde 11 olarak gerçekleşmiştir. Piyasa değerinin defter değerine oranı 1 dolayında kalmıştır.

Grupların sektör payı: Toplam aktiflere göre, mevduat bankalarının payı yüzde 85, kalkınma ve yatırım bankalarının payı yüzde 6, katılım bankalarının payı ise yüzde 9'dur.

İlk beş ve on banka payı: İlk beş bankanın aktiflerinin sektör payı yüzde 61; ilk on bankanın payı ise yüzde 89'dur.

Piyasa payı: Toplam aktiflere göre, kamu mevduat bankaları yüzde 37 oranında piyasa payına sahiptir. Özel sermayeli mevduat bankalarının payı yüzde 28, yurtdışı yerleşiklere ait mevduat bankalarının payı ise yüzde 20'dir.

Politika Çerçevesi

Bankacılık sektörünün 2023 yılındaki faaliyetleri, büyük ölçüde makro politika çerçevesi, para politikası, likidite gelişmeleri, genelde yüksek seyreden enflasyon, Kahramanmaraş Depremleri, kur korumalı mevduat uygulaması, teknolojik gelişmeler ve sürdürülebilirlik faaliyetlerinden etkilenmiştir.

Yılın iki yarısında farklı politikalar uygulanmıştır. İkinci yarıdan itibaren para politikası önemli ölçüde değiştirilmiştir. Faiz oranları yükseltilmiş, düzenlemelerde sadeleşme yapılacağı açıklanmıştır. Politika faiz oranı yüzde 8,5'tan yüzde 42,5'a çıkarılmıştır. KKM'yi kademeli olarak azaltmak üzere düzenlemelerde değişiklik yapılmıştır.

2022 yıl sonundan sadeleştirme politikalarına geçiş kararının verildiği 22 Haziran 2023 tarihine kadar	Sadeleşme politikasına geçilen 22 Haziran 2023 tarihinden yılsonuna kadar
<p>Menkul kıymet tesisi: Menkul kıymet tesisi yükümlülüğü banka dışı kuruluşlara genişletilmiş, YP repo işlemleri, yabancı para yükümlülüklerine ilişkin türev işlemleri, bazı menkul değerler, TL nakdi krediler, bazı finansal kuruluşların TL finansman işlemleri yükümlülük kapsamına alınmıştır. Genel yükümlülük oranı yüzde 5'ten 10'a yükseltilmiş ve ayrıca TL mevduat oranına bağlı olarak ek yükümlülük artırımı/indirimi belirlenmiştir. İhtiyaç kredileri de faiz oranına bağlı olarak yükümlülük kapsamına alınırken; YP mevduattan TL mevduata dönüşüm hedefini tutturamayan bankalar için ek yükümlülük getirilmiştir. Dönüşüm hedefinin kendisi de yüzde 10'dan yüzde 30'a yükseltilmiştir. TL cinsi kredilerde menkul kıymet tesis oranları da faiz oranına bağlı olarak yüzde 150'ye çıkarılmıştır. Ayrıca, kredi kartından nakit çekim ve kuyum harcamaları ile büyüme oranları belirlenen sınırı geçen bazı kredi türleri için ek tesis yükümlülüğü getirilmiştir.</p> <p>Zorunlu karşılıklar: Üç aydan uzun vadeli TL mevduatlar ve 6 aydan uzun vadeli YP yükümlülüklerdeki artış için zorunlu karşılık oranı 0 olarak belirlenmiştir. TL mevduat payı yüzde 60'ın altında kalan bankalar için ek 5 puan zorunlu karşılık yükümlülüğü getirilmiştir.</p> <p>KKM: Döviz tevdiat hesaplarının ve şirketlerin getirdikleri dövizin yüzde 40'ını TCMB'ye sattıktan sonra kalan kısmının KKM'ye dönüşümüne izin verilmiştir. KKM'lere ödenecek faizlerde kısmi serbestleşmeye gidilmiştir.</p> <p>Diğer: Bankaların zorunlu karşılık yükümlülüklerine ilave olarak TCMB'de tutacakları serbest döviz hesaplarına yüzde 4,5 faiz verileceği düzenlenmiştir. Gerçek kişilerde TL mevduattan YP mevduata dönüşüm oranı hedefi yükseltilmiş ve şirketlerin TL mevduata çevirdikleri YP kaynakların faiz gelirine vergi avantajı getirilmiştir.</p>	<p>Menkul kıymet tesisi: Menkul kıymet tesisi uygulamalarında çeşitli sadeleştirme ve indirimler yapılmıştır. YP mevduatın TL mevduata dönüşüm oranı, bu orana ilişkin ek dönüşüm oranı, TL cinsi varlıklar, TL mevduat ve KKM yenileme oranlarına göre getirilmiş olan tesis yükümlülüğü kaldırılmıştır. YP kalemler için tesis oranı yüzde 4'e düşürülmüştür.</p> <p>Buna karşın KKM hesaplarından vadesi gelenler için gerçek ve tüzel kişi hesapları için ayrı ayrı TL mevduat dönüşüm hedefleri belirlenerek, gerçekleştiremeyen bankalar için ilave menkul kıymet tesis yükümlülüğü getirilmiştir. Aylık kredi büyüme hedefine göre menkul kıymet tesis uygulaması Haziran 2024'e uzatılmış; tesis oranı yüzde 2'ye düşürülmüştür.</p> <p>Zorunlu karşılık: TCMB tarafından kur/fiyat koruma desteği sağlanan TL hesaplar yüzde 15 zorunlu karşılığa tabi tutulmuş, sonra bu oran 6 aylık vadeli hesaplar için yüzde 30'a kadar yükseltilmiştir.</p> <p>Nakdi krediler zorunlu karşılığa tabi varlık olmaktan çıkarılmıştır.</p> <p>YP mevduat için zorunlu karşılık oranları vadeye göre yüzde 29-19 arasında belirlenmiş, sonra her vade için 1 puan artırılmıştır. Yurtdışından doğrudan temin edilen 6 aydan uzun YP yükümlülüklerin ZK muafiyeti uzatılmıştır.</p> <p>KKM: TL dönüşümlü KKM açılması uygulaması sona erdirilmiştir.</p> <p>Reeskont Kredileri: Günlük reeskont kullanım limiti önce 1,5 milyar TL'ye, daha sonra 3 milyar TL'ye yükseltilmiş ve kullanım koşulları kolaylaştırılmıştır.</p> <p>TL Payı: TL'ye geçiş ve yenileme oranı yüzde 100'ün altında olan bankalara yıllık yüzde 8 oranında, yüzde 100'ün üzerinde olan bankalara ise yıllık en fazla yüzde 4 olacak şekilde TL'ye geçiş oranına göre komisyon uygulanmıştır.</p>

Yılın ikinci yarısında TL'nin nominal değer kaybı hızlanmıştır. Enflasyonist beklentiler kötüleşmiş, kur korumalı mevduat (KKM) hesaplarından gelen mali yükü artırmıştır. SWAP işlemleri ile KKM hesaplarına ödenen desteğin neden olduğu likidite genişlemesi olmuştur. Hazine ve Maliye Bakanlığı sorumluluğunda olan KKM hesapları, TCMB'na devredilmiştir. Bankalara KKM hesaplarından TL'ye dönüş dönüş için yeni hedefler hedefleri getirilmiş, zorunlu karşılıklar artırılmıştır.

Seçici kredi uygulamaları, KOBİ ve döviz kazandıran sektörlerle sağlanan destekler yıl boyunca devam etmiştir.

Bankacılık Sektörü 2023

Genel bilgiler

Faaliyetteki bankalar

Faaliyet gösteren banka sayısı, Aralık 2023 itibarıyla 63 olmuştur. Bankaların 34 tanesi mevduat bankası, 20 tanesi ise kalkınma ve yatırım bankasıdır. Mevduat bankalarından 3'ü kamusal sermayeli, 9'u özel sermayeli bankadır. Türkiye'de 9 adet katılım bankası bulunmaktadır.^[1]

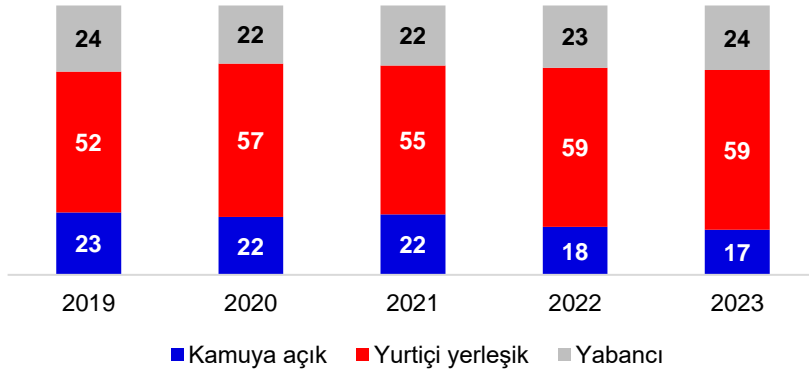
Banka sayısı

	2021	2022	2023
Mevduat bankaları	35	35	34
Kamu sermayeli	3	3	3
Özel sermayeli	8	8	9
Yurtdışı yer. sermayeli	21	21	21
TMSF	3	3	1
Kalkınma ve yatırım bankaları	16	17	20
Katılım bankaları	6	6	9
Toplam	57	58	63

Kaynak: TBB, BDDK

Kalkınma ve yatırım bankalarının 3'ü kamu sermayeli, 14'ü özel sermayeli ve 3'ü yurtdışında yerleşik sermayeli bankadır. Katılım bankalarının 3 tanesi kamu sermayelidir. 2023 yılında 2 dijital banka faaliyete başlamıştır. Yurtdışında yerleşiklerin yüzde 51 ve daha fazla oranda paya sahip oldukları mevduat bankalarının sayısı 21'dir.

Türkiye'de Bankacılık Sektörü Sermaye Yapısı (Eylül 2023, yüzde)

Kaynak: TBB

Eylül 2023 itibarıyla, banka özkaynaklarını temsil eden hisselerin yüzde 17'si Borsa İstanbul'da (BİST) işlem görmektedir. Hisselerin yüzde 59'u yerleşiklerin, kalan yüzde 24'ü ise yerleşik olmayanların sahipliğindedir. Geçen yıl sonuna göre, yerleşiklere ait hisselerin payı değişmezken, kamuya açık hisselerin payı 1 puan azalmış, yerleşik olmayanların payı ise 1 puan artmıştır.

Ağırlandırılmış olarak, yurtdışında yerleşiklere ait mevduat, kalkınma ve yatırım bankalarının özkaynaklarının toplam özkaynaklara oranı yüzde 27'dir. Yurtdışı yerleşiklere ait 31 bankanın ana sermayedarları toplam 21 ülkede yerleşiktir.

Bu ülkeler Ortadoğu ve Kuzey Afrika (9 ülke, 12 banka) Avrupa (6 ülke, 9 banka), Asya (5 ülke, 6 banka) ve ABD (3 banka) olarak dağılmaktadır. Ayrıca bir bankanın ana sermayedarları uluslararası kuruluşlardır.

^[1] Katılım bankaları hakkında detaylı bilgiye www.bddk.org.tr ve www.tkbb.org.tr adreslerinden ulaşabilirsiniz.

Çalışan sayısı

Çalışan sayısı bir önceki yıla göre yüzde 1 oranında artarak, 209 bin kişi olmuştur. Çalışanların yüzde 88'i mevduat bankaları, yüzde 3'ü kalkınma ve yatırım bankaları, yüzde 9'u ise katılım bankaları tarafından istihdam edilmiştir.

Çalışan Sayısı (Bin kişi)

	2022	2023	Değişme(yüzde)
Mevduat bankaları	183	183	0
Kamu sermayeli	63	66	5
Özel sermayeli	67	65	-3
Yurtdışı yer. sermayeli	53	52	-2
TMSF Devr.	0,3	0,3	0
Kalk. Yat. bankaları	5	6	20
Katılım bankaları	18	20	11
Toplam	206	209	1

Kaynak: TBB, BDDK

Bankacılık sektöründe çalışanların yüzde 32'si kamu sermayeli mevduat bankalarında, yüzde 31'i özel sermayeli mevduat bankalarında ve yüzde 25'i yurtdışında yerleşik sermayeli bankalarda çalışmaktadır.

Sektörde kadın çalışanların oranı yüzde 51'dir. Üst düzey yöneticiler arasında kadın yöneticilerin oranı yüzde 18'dir.

Şube sayısı

Şube sayısı 159 adet azalarak 10.881'e gerilemiştir. Şube sayısındaki azalma özel ve yurtdışında yerleşik mevduat bankalarından kaynaklanmıştır.

Şube Sayısı*

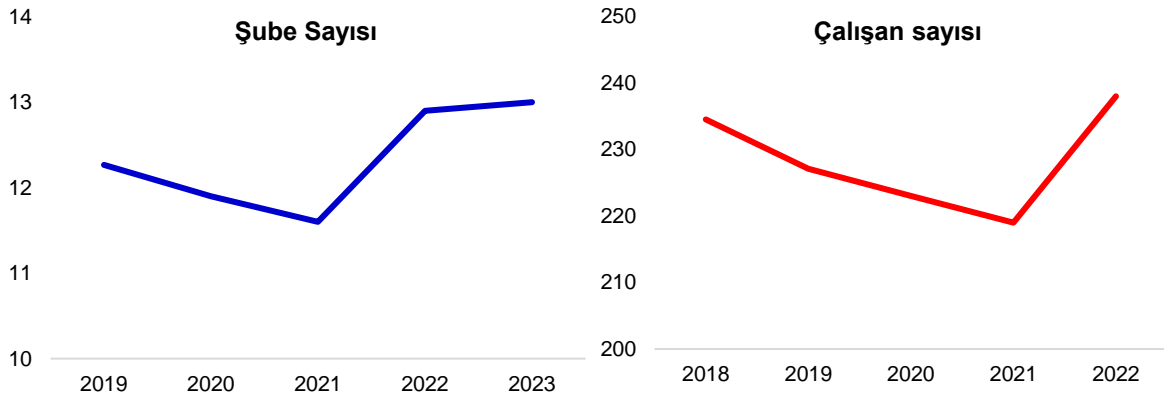
	2022	2023	Değişme
Mevduat bankaları	9.590	9.422	-168
Kamu sermayeli	3.745	3.792	47
Özel sermayeli	3.495	3.418	-77
Yurtdışı yer. sermayeli	2.347	2.211	-136
TMSF Devr.	3	1	-2
Kalk. Yat. bankaları	71	75	4
Katılım bankaları	1.379	1.459	80
Toplam	11.040	10.881	-159

* K.K.T.C ve yabancı ülkelerdeki şubeler dahil.

Kaynak: TBB, BDDK

Şube sayısı, özel sermayeli mevduat bankalarında 77, yurtdışında yerleşik sermayeli mevduat bankalarında 136 adet azalırken; kamu sermayeli mevduat bankalarında 47 adet, kalkınma ve yatırım bankalarında 4 adet ve katılım bankalarında 80 adet artmıştır.

100.000 bin kişiye düşen çalışan sayısı (bin kişi) ve şube sayısı (bin adet)

Kaynak: TBB, TÜİK

2023 yılında, 100.000 kişiye düşen çalışan sayısı 19 kişi artarak 238, şube sayısı ise 0,1 artarak 13 adet olmuştur.

Yoğunlaşma

İlk beş bankanın aktif toplamının sektör payı yüzde 61'dir. İlk beş bankanın aktifler ve krediler içindeki payı değişmezken, mevduat içindeki payları ise 3 puan yükselmiştir.

Yoğunlaşma (Yüzde)

	2005	2022	2023
İlk beş banka*			
Aktif	63	61	61
Mevduat	66	66	69
Kredi	56	61	61
İlk on banka*			
Aktif	85	88	90
Mevduat	89	92	93
Kredi	80	90	91

* Toplam aktiflere göre.
Kaynak: TBB.

İlk on bankanın toplam aktifler içindeki payları 2 puan artış ile yüzde 90 olmuştur. İlk on bankanın toplam mevduat içindeki payı 1 puan artarak yüzde 93 olmuştur. İlk beş banka içinde 3 kamu bankası, 1 özel banka ve 1 yurtdışında yerleşik banka yer alırken, ilk on banka arasında 3 kamu bankası, 3 özel banka, 3 yurtdışında yerleşik banka ve 1 kalkınma ve yatırım bankası bulunmaktadır.

Banka Büyüklükleri* (Aralık 2023)

Milyar dolar	0-2	2-10	10-40	40-80	80-100	100+
Mevduat	14	9	3	1	2	1
Kamu	-	-	-	1	1	1
Özel	2	2	1	2	1	-
Yurtdışı yer.	12	7	2	1	-	-
Fon	1	-	-	-	-	-
Kal.Yat.	13	5	1	-	-	-
Toplam	28	14	4	4	2	1

* Faaliyet izni almış, fakat faaliyete geçmemiş olan bir bankanın verisi dahil değildir.
Kaynak: TBB

Aktif büyüklüğü 100 milyar doların üzerinde 1 banka, 80 milyar dolar ile 100 milyar dolar diliminde ise 2 banka vardır. 40-80 milyar dolar diliminde 4 tane banka varken; 42 tane bankanın aktif büyüklüğü ise 10 milyar doların altındadır.

Sektör payları

Mevduat bankalarının aktiflerinin sektör içindeki payı yüzde 85, kalkınma ve yatırım bankalarının payı yüzde 6, katılım bankalarının payı ise yüzde 9 olmuştur. Kamu sermayeli mevduat bankalarının payı yüzde 37, özel sermayeli mevduat bankalarının payı yüzde 28, yurtdışında yerleşik mevduat bankalarının payı ise yüzde 20'dir.

Banka Gruplarının Sektör Payları (2023, yüzde)

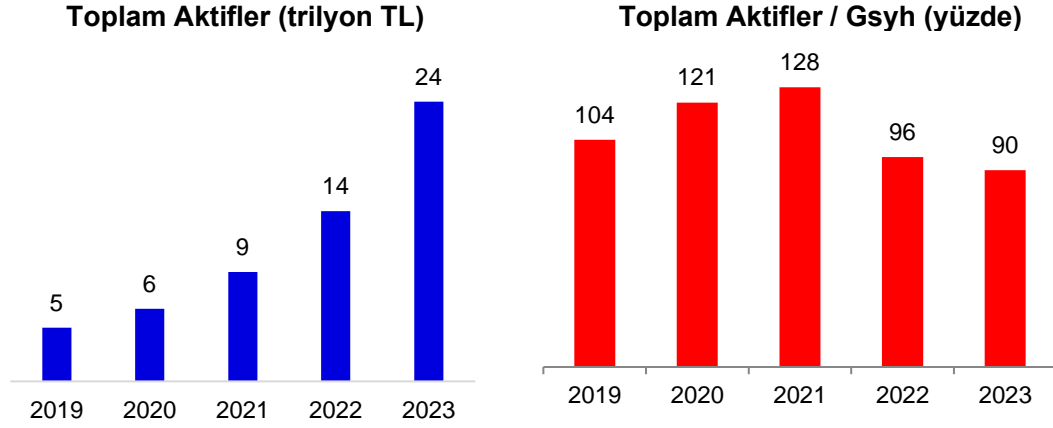
	Aktifler	Krediler	Mevduat
Mevduat	85	85	90
Kamu	37	39	42
Özel	28	26	28
Yurtdışı yer.	20	20	20
Kal. Yat.	6	7	0
Katılım	9	8	10*
Sektör	100	100	100

Kaynak: BDDK
* Toplanan fonlar

Bilanço

Bilanço büyüklüğü

Toplam aktifler yüzde 64 artarak 23,5 trilyon TL'ye yükselmiştir. Toplam aktifler dolar bazında yüzde 4 oranında büyümüş ve 799 milyar dolar olmuştur. Toplam aktiflerin gsyh'ya oranı 6 puan azalarak yüzde 90 olmuştur.

Kaynak: BDDK

Bilançonun artış hızı mevduat bankalarında yüzde 63; kamu sermayeli bankalarda yüzde 62, özel sermayeli bankalarda yüzde 64 ve yurtdışında yerleşik bankalarda ise yüzde 64'tür. Kalkınma ve yatırım bankalarının bilanço artış hızı yüzde 64, katılım bankalarının ise yüzde 72 olmuştur.

Bilanço yapısı

Varlıkların yüzde 50'si kredilerden, yüzde 17'si menkul kıymetler cüzdanından oluşmaktadır. Likit aktiflerin payı yüzde 21'dir. İştirakler yüzde 2 ve sabit kıymetler yüzde 1 paya sahiptir. Faiz gelir reeskontlarının toplam aktiflere oranı yüzde 7 olmuştur.

Kaynakların yüzde 63'ü mevduat, yüzde 17'si mevduat dışı kaynaklardan oluşmaktadır. Özkaynakların payı yüzde 10, diğer pasiflerin payı ise yüzde 10 düzeyindedir.

Seçilmiş Bilanço Kalemleri (2023)

	Milyar TL	Milyar dolar	Değişme (TL, yüzde)	Pay (yüzde)	
				2022	2023
Likit aktifler	4.925	167	89	18	21
Finansal varlıklar	3.970	135	68	17	17
Krediler	11.677	397	54	53	50
Aktifler	23.519	799	64	100	100
Mevduat	14.852	505	68	62	63
Mevduat dışı	4.101	139	59	18	17
Özkaynaklar	2.122	72	51	10	10
Pasifler	23.519	799	64	100	100

Kaynak: BDDK

Bilançonun Türk Lirası – yabancı para yapısı

Türk lirası aktifler yüzde 74, KKM dahil Türk lirası pasifler ise yüzde 71 artmıştır. Buna karşılık, yabancı para aktiflerin TL karşılığı yüzde 51; yabancı para pasiflerin TL karşılığı ise yüzde 56 büyümüştür.

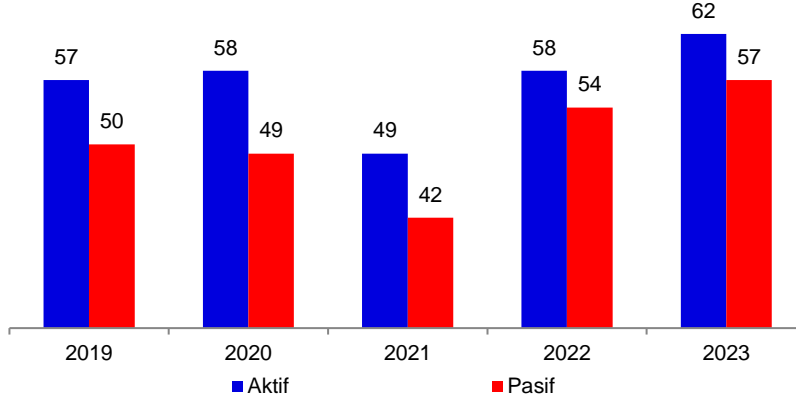
Seçilmiş YP bilanço kalemleri (Milyar dolar)

	2022	2023	Değişme (yüzde)
Likit Aktifler	113	103	-9
Bankalar	21	20	-5
Zorunlu karşılıklar	51	48	-6
Menkul kıymetler	59	60	2
Krediler	132	129	-2
Aktifler	321	307	-4
Mevduat	218	202	-7
Merkez Bankası	4	2	-50
Bankalar	67	73	9
Repo	16	19	19
İhraç edilen men.kıy.	15	18	20
Sermaye ben. Krediler	14	13	-7
Pasifler	350	347	-1

Kaynak: BDDK

Bilanço içinde Türk lirası aktiflerin payı 4 puan artarak yüzde 62'ye yükselirken, TL pasiflerin payı ise 3 puan artarak yüzde 57 olarak gerçekleşmiştir. Bilançoda TL'nin payının artmasında dövize endeksli mevduatın etkisi vardır. 2023 yılında YP mevduat 16 milyar dolar, YP likit aktifler 10 milyar dolar azalırken; YP mevduat dışı kaynaklar 10 milyar dolar artmıştır.

Türk Lirası Kalemlerin Bilanço İçindeki Payı (Yüzde)

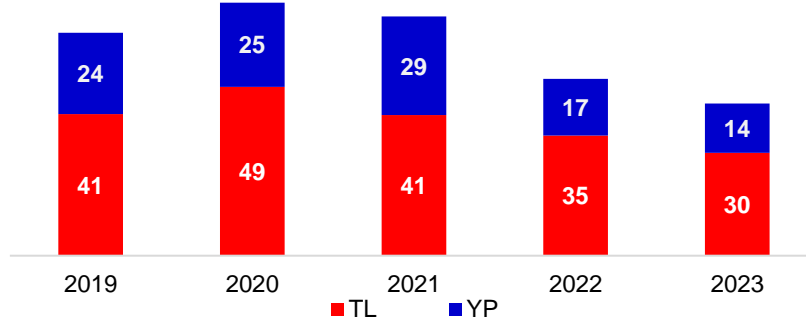
Kaynak: BDDK

Yurtdışında yerleşik sermayeli bankalarda TL aktiflerin toplam aktifler içindeki payı yüzde 61, kamu sermayeli bankalarda yüzde 64, özel sermayeli bankalarda ise yüzde 63 düzeyindedir. Benzer farklılıklar kaynakların dağılımında da vardır. Nitekim kamu sermayeli bankalarda, TL pasiflerin toplam pasifler içindeki payı yüzde 59 iken, bu oran özel sermayeli bankalarda ve yurtdışında yerleşik bankalarda yüzde 57'dir.

Krediler

Kredi hacmi yüzde 44 artarak 11.677 milyar TL (397 milyar dolar) olmuştur. TL krediler yüzde 54 artarken; YP krediler dolar bazında yüzde 2 azalmıştır.

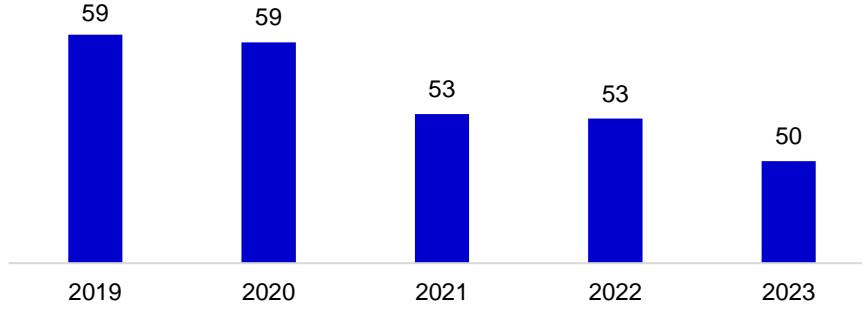
Krediler/gsyh (Takipteki alacaklar dahil, yüzde)

Kaynak: BDDK, TÜİK

Büyük ölçekli işletmelere ve proje finansmanına kullandırılan kredilerin (takipteki alacaklar dahil) gsyh'ya oranı 21, KOBİ'lere kullandırılan kredilerin gsyh'ya oranı yüzde 12 ve bireylere kullandırılan kredilerin gsyh'ya oranı ise yüzde 12'dir. Geçen yılın aynı dönemine göre kurumsal kredilerin gsyh'ya oranı 5 puan; KOBİ kredilerinin gsyh'ya oranı 1 puan azalırken; bireysel kredilerin gsyh'ya oranı ise değişmemiştir.

Krediler/T.Aktifler (yüzde)

Kredilerin yüzde 68'i Türk lirası, yüzde 32'si ise yabancı para kredilerden oluşmuştur.

Ticari krediler yüzde 46, bireysel krediler ise yüzde 77 artmıştır. KOBİ'lere kullandırılan TL krediler yüzde 56 oranında artarken, kurumsal firmalara kullandırılan kredilerdeki artış yüzde 41 olmuştur. Yabancı para krediler ise, dolar bazında büyük işletmelerde yüzde 3 azalmış ve KOBİ'lerde değişmemiştir.

Kredilerin dağılımı

Krediler içinde büyük işletmelere ve projelere kullandırılan kredilerin payı yüzde 46, KOBİ kredilerinin payı yüzde 27, bireysel kredilerin payı ise yüzde 27 olmuştur.

Kredilerin Dağılımı (Milyar TL)

	2023	Değişme (yüzde)	Pay (yüzde)	Gsyh oran (yüzde)
Ticari	8.682	46	73	33
Kurumsal	5.419	41	46	21
KOBİ	3.263	56	27	12
Bireysel	3.182	77	27	12
Kredi kartları	1.626	134	13	6
Konut	442	22	4	2
Otomobil	97	94	1	0
Tüketici	1.017	45	9	4
Toplam	11.864	54	100	45

Kaynak: BDDK

Ticari kredilerin yüzde 30'u imalat sanayiine kullanılmıştır. İmalat sanayiinin payı son beş yılda 6 puan artmıştır. İkinci sırada yüzde 17 ile ticaret sektörü yer almaktadır. İnşaat sektörü yüzde 9, emlak sektörü yüzde 8, enerji sektörü yüzde 7 paya sahiptir. Taşıma-depo ve haberleşme sektörü yüzde 7 oranında paya sahiptir. Tarım sektörünün payı yüzde 7, turizm sektörünün payı ise yüzde 4 düzeyindedir.

İmalat sanayiinde en yüksek pay alan alt sektörler, tüm kredilere oranla yüzde 4 ile metal ana sanayii ve yüzde 3 ile ulaşım araçları sanayiidir.

Proje finansmanı amacıyla kullanılan kredilerde toplam risk bakiyesi miktarı yüzde 43 artarak 1.499 milyar TL (51 milyar dolar) düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu krediler içinde en yüksek payı yüzde 37 ile enerji ve altyapı kredileri almaktadır. Proje kredilerinin yüzde 11'i gayrimenkul; yüzde 15'i de diğer alanlarda kullanılmıştır.

Proje Kredileri (Milyar TL)

	2022	2023	Değişme (yüzde)
Risk Bakiyesi	1.045	1.499	43
Nakdi	966	1370	42
Altyapı	358	531	48
Enerji	357	468	31
Ticari gayrimenkul	110	156	42
Diğer	141	215	53
Gayrinakdi	79	129	63
Toplam taahhüt	1.581	2.378	50

Kaynak: TBB

BDDK verilerine göre, tekilleştirilmemiş KOBİ sayısı 4,8 milyondur. KOBİ kredilerinin yüzde 30'u mikro işletmelere, yüzde 32'si küçük, yüzde 38'i orta ve büyük ölçekteki işletmelere kullanılmıştır. KOBİ kredisinin ortalama büyüklüğü yüzde 51 artarak 680 bin TL olmuştur.

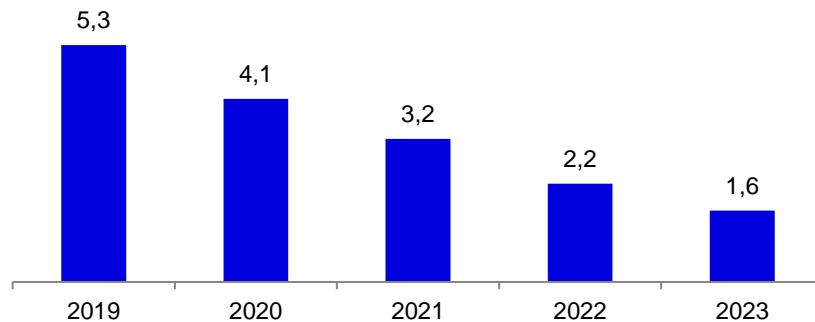
Bireysel kredi kullananların sayısı (tekil olarak) 39,9 milyon olmuştur. Bireysel krediler içinde, konut kredilerinin payı yüzde 16, ihtiyaç kredilerinin payı yüzde 30, kredi kartlarının payı yüzde 44, kredili mevduat hesabının payı yüzde 6, otomobil kredilerinin payı ise yüzde 4 olmuştur.

Aralık 2023 itibariyle, kişi başına ortalama bireysel kredi riski Aralık 2022'ye göre yüzde 67 artarak 68,9 bin TL olmuştur. Kişi başına bireysel kredi kartı riski 32,8 bin TL; ihtiyaç kredisi riski 59,6 bin TL, konut kredisi ise 217,7 bin TL olmuştur.

Kredi riski

Tahsili gecikmiş alacaklar yüzde 17 oranında artarak 192 milyar TL düzeyine yükselmiştir. Özel karşılık öncesi tahsili gecikmiş alacakların kredilere oranı yüzde 1,6 olmuştur.

Özel Karşılık Öncesi Takipteki Krediler/Toplam krediler (yüzde)

Kaynak: BDDK

Bu oran ticari kredilerde yüzde 1,6, bireysel kredilerde ise yüzde 1,7'dir. Kredi kartlarında tahsili gecikmiş alacak oranı yüzde 1,3; KOBİ kredilerinde ise yüzde 1,7'dir. Sektörler itibariyle tahsili gecikmiş alacak oranı inşaat sektöründe yüzde 4,6, ticaret sektöründe yüzde 1,2, enerji sektöründe yüzde 3,7, madencilik sektöründe 2,1 ve imalat sektöründe yüzde 0,8 düzeyindedir.

Özel Karşılık Öncesi Tahsili Gecikmiş Alacaklar (Toplam kredilere oranı, yüzde)

	2021	2022	2023
Ticari	3,4	2,2	1,6
Kurumsal	2,6	1,9	1,5
KOBİ	5,3	2,9	1,7
Bireysel	2,4	1,8	1,7
Kredi kartları	2,5	1,5	1,3
Konut	0,3	0,2	0,1
Otomobil	1,1	0,2	0,1
Tüketici	3,6	3,1	2,9
Toplam	3,2	2,1	1,6

Kaynak: BDDK.

Mevduat, kalkınma ve yatırım bankalarında, birinci grupta sınıflandırılan krediler Eylül 2023 itibarıyla 9.323 milyar TL ile toplam kredilerin yüzde 89,5'idir. İkinci grupta izlenen kredi miktarı ise 844 milyar TL'dir. İkinci grup kredilerin yüzde 32'si oranında genel karşılık ayrılmıştır.

Yeniden yapılandırılan alacaklar 503 milyar TL olmuştur. Bu tutarın yüzde 92'si ikinci grupta izlenen kredilerdir.

Banka dışı finansal kuruluşların kredileri

TBB Risk Merkezi Raporu'na göre Türkiye'de banka dışı kredi kuruluşları tarafından kullanılan krediler Aralık 2023 itibarıyla 427 milyar TL olmuştur. Nakdi kredilerin 188 milyar TL'si finansal kiralama şirketleri, 117 milyar TL'si finansman şirketleri ve 122 milyar TL'si ise faktoring şirketleri tarafından kullanılmıştır. Banka dışı kredi kuruluşları kredilerinin gsyh'ya oranı yüzde 1,6 olmuştur.

Bankalar Dışındaki Finansal Kuruluşların Kredileri (2023)

	Krediler* (milyar TL)	Gsyh'ya oran (yüzde)
Finansal Kiralama	188	0,7
Finansman	117	0,4
Faktoring	122	0,5
Toplam	427	1,6

Kaynak: TBB Risk Merkezi Raporu

* Gerçek veya tüzel kişilerce yurtdışından kullanılan yurtiçi bankalar tarafından aracılık edilen krediler dahil edilmiştir.

Söz konusu kuruluşlarda tasfiye olacak alacaklar 2023 yılı sonu itibarıyla 15,5 milyar TL'dir. Tasfiye olacak alacakların kredilere oranı yüzde 3,6 düzeyinde gerçekleşmiştir.

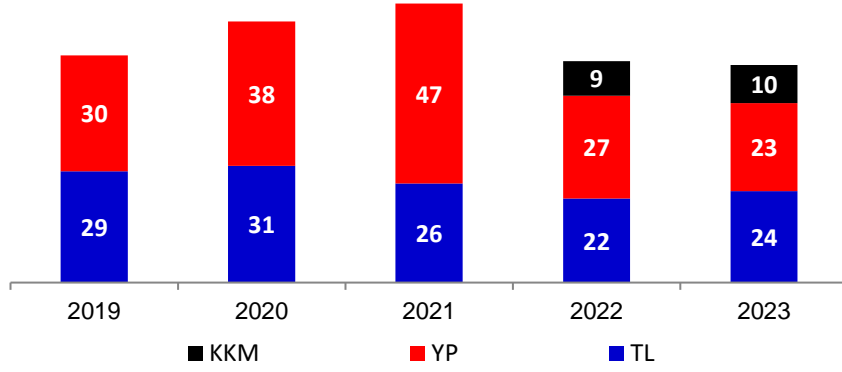
Mevduat

Toplam mevduat yüzde 68 oranında büyüyerek 14.852 milyar TL (505 milyar dolar) olmuştur. Bilançonun yüzde 63'ü mevduat ile finanse edilmiştir. Mevduatın gsyh'ya oranı yüzde 57'dir. Gerçek kişiler mevduatının gsyh'ya oranı yüzde 33'tür.

Toplam mevduat içinde TL mevduatın payı KKM hariç yüzde 42, yabancı para mevduatın payı ise KKM dahil yüzde 58 düzeyindedir. KKM'nin toplam mevduat içindeki payı ise yüzde 18'dir.

Gerçek kişilere ait mevduatın toplam mevduata oranı yüzde 58, toplam aktiflere oranı ise yüzde 37 düzeyindedir. Kıymetli maden mevduatı 895 milyar TL ile toplam mevduatın yüzde 6'sını oluşturmaktadır.

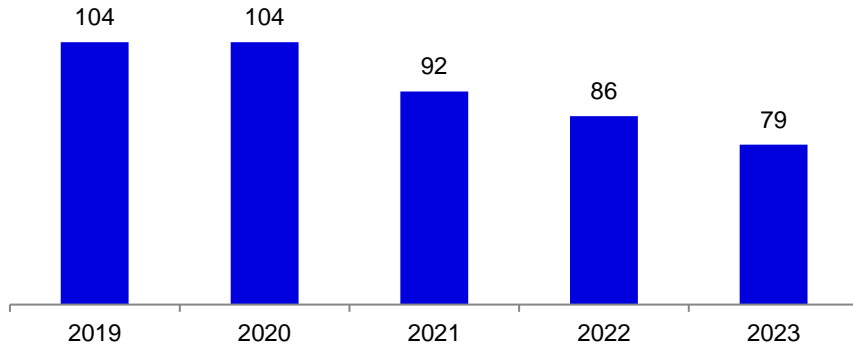
Mevduat (Gsyh'ya oran, yüzde)

Kaynak: BDDK, TÜİK

Ortalama vade, mevduatta 3 ay, kredilerde 15 aydır. Kredi mevduat oranı yüzde 79 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu oran TL kredi ve mevduatta yüzde 89, YP kredi ve mevduatta ise yüzde 64 düzeyindedir.

Kredi / Mevduat (Yüzde)

Kaynak: BDDK.

Mevduat dışı kaynaklar

TL mevduat dışı kaynaklar yüzde 21 artarken; yabancı para mevduat dışı kaynakların TL karşılığı yüzde 73 oranında artmış ve 112 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Mevduat dışı kaynaklar toplam kaynakların yüzde 17'sini oluşturmuştur.

Mevduat ve Mevduat Dışı Kaynaklar (Milyar TL)

	2022		2023	
	TL	YP	TL	YP
Mevduat	4.779	4.083	8.897	5.955
Mevduat Dışı Kaynaklar	659	1.915	798	3.304
Merkez Bankası	129	75	264	73
Para Piyasası	44	0	19	0
Bankalar	171	1.261	245	2.139
Repo	240	300	176	547
İhraç Edilen Men. Kıy.	48	277	41	543

Kaynak: BDDK.

Mevduat dışı kaynakların yüzde 58'ini oluşturan yurtdışı bankalardan kullanılan krediler 81 milyar dolar düzeyindedir. Mevduat dışı kaynaklar içinde yabancı para kaynakların payı yüzde 81 düzeyindedir. Yurtdışı bankalardan borçlanma imkanları ikinci yarıdan itibaren daha da iyileşmiştir. Uluslararası kredi notu görünümünün önce durağan, sonra pozitif olması, risk priminin düşmesinin de etkisiyle borçlanma miktarı artmış, borçlanma maliyeti gerilemiştir. Borç çevirme oranı yüzde 100'ün üzerine çıkmıştır.

Repo işlemleriyle borçlanma 540 milyar TL'den 723 milyar TL'ye yükselmiştir. TCMB açık piyasa işlemleri yoluyla 361 milyar TL likidite çekmiştir. Swap işlemleri yoluyla sağlanan TL finansman ise 1,4 trilyon TL'dir. Swap işlemleri yoluyla sağlanan finansmanın bilançoya oranı yüzde 6,1'dir. Öte yandan, bankalar tarafından ihraç edilen tahvil ve bonolar 584 milyar TL büyüklüğe ulaşmış ve bilançonun yüzde 2'sini oluşturmuştur.

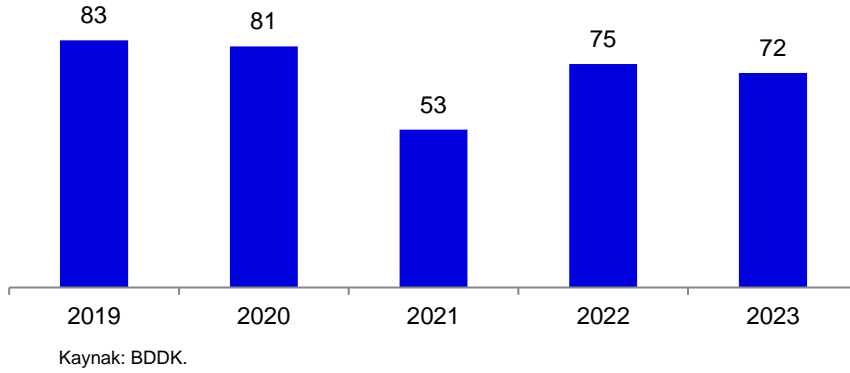
Özkaynaklar

Özkaynaklar yüzde 51 oranında artarak 2.122 milyar TL'ye yükselmiştir. Özkaynakların 276 milyar TL'si ödenmiş sermaye, 986 milyar TL'si rezervlerden ve kalanı değerleme fonlarından oluşmaktadır.

Serbest özkaynaklar (özkaynaklar-duran varlıklar-karşılık sonrası tahsili gecikmiş alacaklar) 982 milyar TL'den 1.368 milyar TL'ye çıkmıştır. Özkaynaklar dolar bazında yüzde 4 azalarak 72 milyar dolara gerilemiştir.

Özkaynaklar toplam aktiflerin yüzde 9'unu finanse etmiştir. Serbest özkaynakların toplam aktiflere oranı ise yüzde 5,8 düzeyindedir.

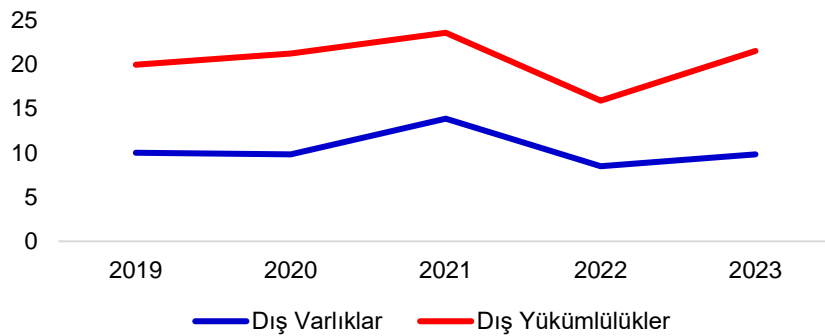
Özkaynaklar (Milyar dolar)

Dışa açıklık

Bankacılık sektöründe yurtdışı varlıkların toplamı 64 milyar dolar, yurtdışı yükümlülüklerin toplamı ise 140 milyar dolardır. 2023 dış varlıklar 4 milyar dolar gerilerken, dış yükümlülükler 13 milyar dolar artmıştır.

Bankacılık Sektörü Dışa Açıklık (Gsyh'ya oran, yüzde)

Kur riski

Bilanço içi döviz pozisyonu 41 milyar dolar açık verirken, bilanço dışı yabancı para pozisyonu 44 milyar dolar fazla vermiştir. Net genel pozisyon 3 milyar dolar, özkaynaklara oranı ise yüzde 3,7 olarak gerçekleşmiştir.

Döviz Pozisyonu (Milyar dolar)

	2022	2023	Değişme (yüzde)
Bilanço içi döviz pozisyonu			
Varlıklar	324	311	-4
Yükümlülük	350	351	0
Döviz pozisyonu	-26	-40	54
Bilanço dışı döviz pozisyonu	28	44	57
Net döviz pozisyonu	2	3	-

Kaynak: BDDK

Bankaların YP borç stoku

Bankacılık sektörünün dış borç stoku 15 milyar dolar artarak 149 milyar dolara yükselmiştir. Öte yandan, bankaların dış borçlarının gsyh'ya oranı ise yüzde 13,3 olmuştur.

Sermaye yeterliliği

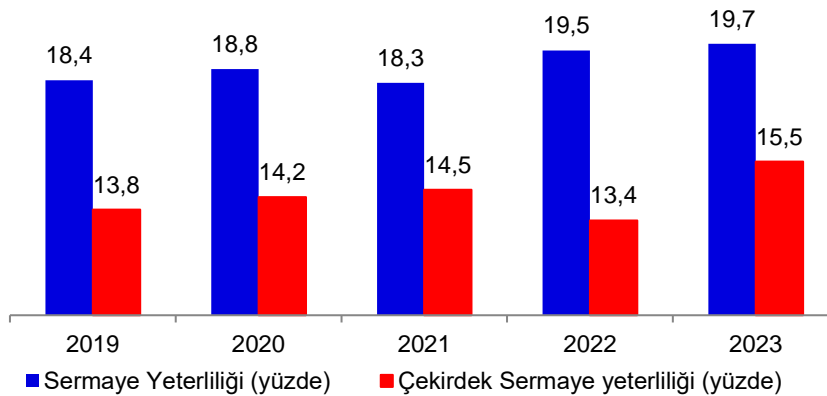
Sermaye benzeri krediler de eklenerek belirlenen yasal sermaye 2.596 milyar TL'ye ulaşmıştır. Sermaye yeterliliği standart rasyosu yüzde 18,9 düzeyindedir. Çekirdek sermaye rasyosu ise yüzde 15,1 olmuştur.

Sermaye yeterliliği oranı mevduat bankaları grubunda yüzde 16,2; kalkınma ve yatırım bankalarında ise yüzde 23,9 düzeyindedir. Bu oran katılım bankalarında ise yüzde 21,4 olmuştur.

Aktiflerin yasal özkaynak kaldıraç oranı 9,1 kat, çekirdek özkaynak kaldıraç oranı ise 11,3 düzeyinde bulunmaktadır.

Risk ağırlığı yüzde 100 ve üzeri olan varlıkların toplam içindeki payı yüzde 59 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Sermaye Yeterliliği (Yüzde)

Kaynak: BDDK.

Bilanço dışı işlemler

Bilanço dışı işlemler yüzde 72 oranında büyümüştür. Gayri nakdi kredi ve yükümlülükler kalemi ve taahhütler kalemleri ise yine yüzde 72 artmıştır. Toplam aktiflerin gayri nakdi kredi ve yükümlülüklerle oranı yüzde 102'dir.

Bilanço Dışı İşlemler

	Milyar TL	Milyar dolar	Değişme (yüzde)	
			TL	dolar
Bilanço Dışı Kalemler	23.066	784	72	9
Gayri nakdi kredi ve yük.	4.334	148	72	9
Taahhütler	18.732	636	72	9
Türev finansal araçlar	12.542	426	49	-5
Diğer taahhütler	6.190	210	147	56

Kaynak: BDDK

Gelir-Gider

Mevduat faiz giderlerindeki hızlı artış ile menkul değerlerden alınan faizlerin sınırlı artış göstermesi nedeniyle net faiz geliri geçen yıla göre daralmıştır. Buna karşılık, hizmet gelirleri ve sermaye piyasası işlem karlarındaki artış, karlılığı desteklemiştir. Personel giderleri ve diğer faiz dışı giderlerindeki artış faiz dışı giderlerin büyümesine katkı yaparken, karşılıklardaki daralma, faiz dışı giderlerdeki büyümeyi sınırlandırmıştır.

Faiz gelirleri yüzde 87, faiz giderleri ise yüzde 198 artarken, net faiz marjı yüzde 6 oranında küçülmüş ve 718 milyar TL olmuştur. Net faiz marjının aktiflere oranı yüzde 5,3'ten yüzde 3,1'e gerilemiştir.

Gelir-Gider (Milyar TL)

	2022	2023	Değişme (yüzde)
Faiz geliri	1.403	2.623	87
Faiz gideri	639	1.905	198
Net faiz geliri	764	718	-6
Faiz dışı gelir	338	777	130
Faiz dışı gider	452	688	52
Karşılıklar	213	233	9
Özel karşılık	77	76	0
Genel karşılık	136	157	15
Brüt kar	574	732	28
Vergi karşılığı	141	128	-9
Net kar	433	604	39

Kaynak: BDDK

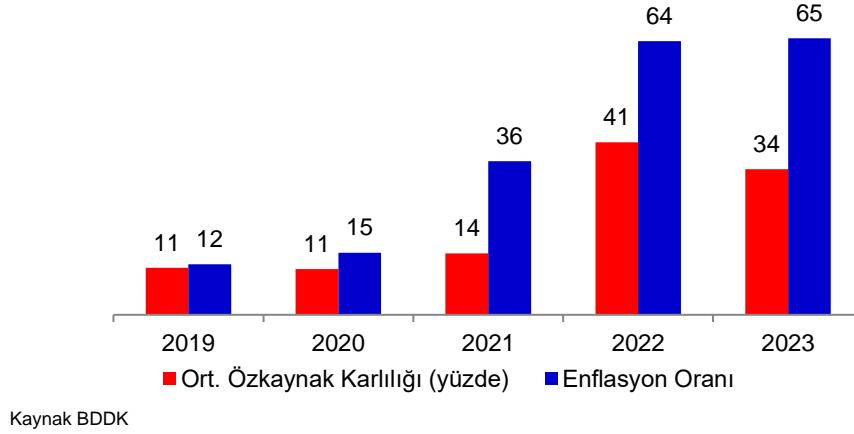
Öte yandan, faiz dışı gelirler yüzde 130 artış göstermiştir. Faiz dışı giderler ise yüzde 52 artmıştır. Buna bağlı olarak net faiz dışı gelir dengesi 89 milyar TL fazla vermiştir. Faiz dışı gelir gider dengesinin aktiflere oranı yüzde 0,4 düzeyindedir.

Özel karşılık gideri önemli bir değişme göstermeyerek 76 milyar TL olurken, genel karşılık giderleri yüzde 15 artarak 157 milyar TL'ye yükselmiştir. Böylece, karşılık gideri 233 milyar TL olmuştur. Karşılık giderlerinin aktiflere oranı yüzde 1'dir. Vergi karşılıkları sonrası net kar yıllık bazda yüzde 39 artarak 604 milyar TL düzeyinde gerçekleşmiştir.

Karlılık

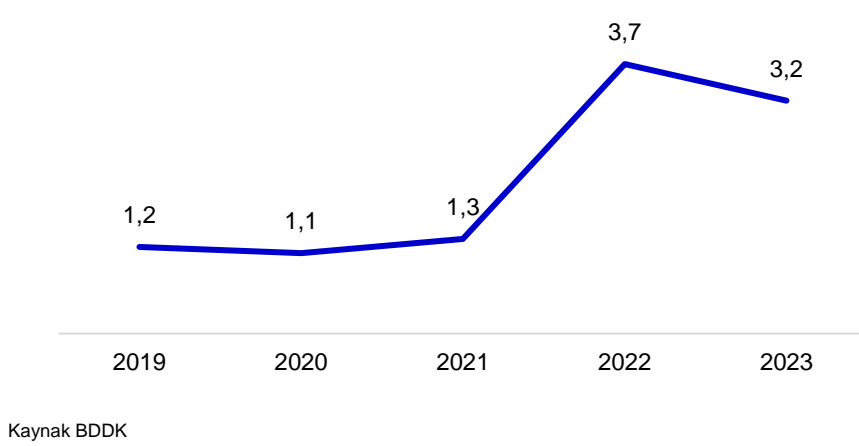
Ortalama özkaynak karlılığı 680 baz puan azalarak yüzde 34,2 olmuştur. Bu oran, özel bankalarda yüzde 36,7, kamu sermayeli bankalarda yüzde 21,9, yabancı sermayeli bankalarda yüzde 42,6, kalkınma ve yatırım bankalarında yüzde 32,8, katılım bankalarında ise yüzde 84,3 düzeyindedir.

Özkaynak Karlılığı (yüzde)

Ortalama aktif karlılığı ise 0,5 puan azalarak yüzde 3,2 olmuştur. Bu oran, kamu mevduat bankalarında yüzde 1,6, özel sermayeli bankalarda yüzde 4,2 ve yurtdışı yerleşiklere ait bankalarda yüzde 4,6'dır.

Ortalama Aktif Karlılığı (yüzde)

Alternatif Dağıtım Kanalları

Kartlı işlem hacmi

Bankalararası Kart Merkezi'nin (BKM) verilerine göre, kredi kartı ile yapılan işlem hacmi 7.696 milyar TL (261 milyar dolar), banka kartıyla yapılan işlem hacmi ise 4.137 milyar TL (141 milyar dolar) olmuştur. Banka kartı ve kredi kartı işlem hacminin gsyh'ya oranı yüzde 47 olmuştur. Kredi kartları ile yapılan işlem hacminin artış hızı yüzde 124; banka kartları ile yapılan işlem hacminin artış hızı yüzde 67'dir.

Kredi kartı sayısı 117 milyonu, banka kartı sayısı ise 189 milyonu aşmıştır. POS cihazı ve ATM sayıları da sırasıyla 2 milyon ve 53 bin düzeylerinde gerçekleşmiştir.

Seçilmiş Göstergeler

	2022	2023	Değişme (yüzde)
Kredi kartı (bin adet)	99.490	117.713	18
Banka kartı (bin adet)	168.870	189.508	12
POS cihazı (bin adet)	2.047	2.017	-1
ATM	52.053	52.934	2
Kredi kartı işlem hacmi /gsyh (yüzde)	23	29	26
Banka kartı işlem hacmi/gsyh (yüzde)	16	18	13

* Yerli ve yabancı kartların yurtiçi kullanımı.
Kaynak: BKM

Dijital bankacılık

Aralık 2023 itibariyle dijital bankacılık işlemlerini kullanan aktif hesap sayısı 111 milyon adete yaklaşmıştır. Hesapların yüzde 96'si bireysel, yüzde 4'ü kurumsaldır.

İnternet bankacılığı işlem hacmi yüzde 77 artarak 30,6 trilyon TL olurken, mobil bankacılık işlem hacmi yüzde 130 artış ile 74,2 trilyon TL olmuştur.

Dijital Bankacılık Seçilmiş Göstergeler

	2022	2023	Değişme (yüzde)
Aktif hesap sayısı (bin)	94.390	110.588	17
İşlem Hacmi (Milyar TL)			
İnternet Bankacılığı	17.323	30.579	77
Mobil Bankacılık	32.273	74.204	130

Kaynak: TBB.

Uzaktan müşteri kabulü

Bankacılık sektöründe 1 Mayıs 2021 tarihinden itibaren uzaktan müşteri kabulüne başlanmıştır. 2023 yılı içinde 14 milyon başvuru yapmış; bu başvuruların 6,4 milyonu olumlu sonuçlanmıştır. Aynı dönemde 1,3 milyon müşteri uzaktan başvuru ve kurye teslimi yöntemi ile müşteri olmuştur. Şubeden kabul edilen müşteri sayısı 9,4 milyon kişi, toplu edinimle edinilen müşteri sayısı 1,4 milyon kişi olmuştur.

Uluslararası karşılaştırmalar

Türkiye'de bankacılık sektörü 2022 yılı itibarıyla, 720 milyar euroluk aktif büyüklüğü ile Avrupa Birliği (AB) ülkeleri ile karşılaştırıldığında 13. sıradadır. Aktiflerin gsyh'ya oranı AB ortalamasının altında AB gelişmekte olan ülke ortalamasına yakın düzeydedir.

Kredilerin aktiflere oranı yüzde 53 ile AB ortalamasının bir miktar altındadır. Mevduatın kaynaklar içindeki payı ise yüzde 62 ile gelişmekte olan AB ülkeleri ortalamasının üzerindedir.

Avrupa Birliği ve Türkiye Seçilmiş Göstergeler (yüzde, 2022)

	AB ortalaması	Türkiye
Aktif/gysh	274	96
Kredi/gysh	169	50
Mevduat/gysh	159	59
Özkaynak/aktif	7	10

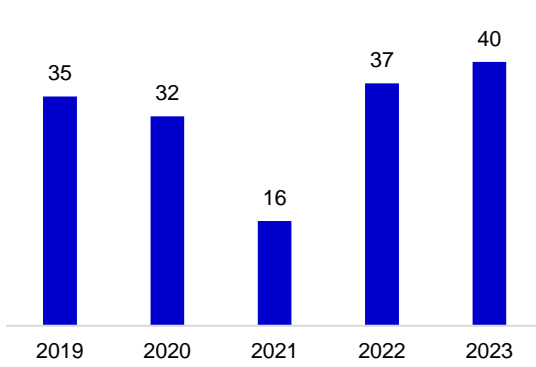
Kaynak: Avrupa Merkez Bankası, BDDK

Kurumsal Yapı ve Diğer Bilgiler

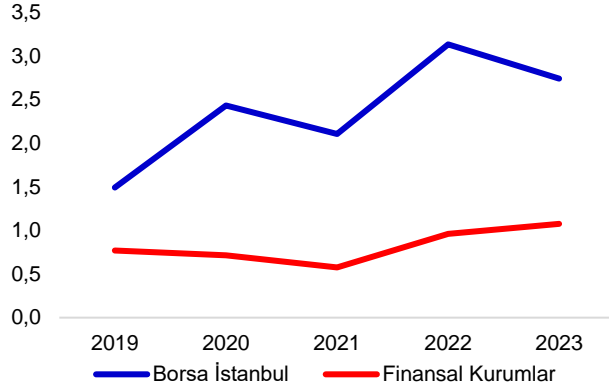
Finansal kurumlar piyasa değeri

Bankalar ve finansal kurumların dolar bazında piyasa değeri bir önceki yıla göre yüzde 9 artarak 40 milyar dolara yükselmiştir.

Finansal Kurumların Piyasa Değeri*
(milyar dolar)

Piyasa Değeri / Defter Değeri

Kaynak: Borsa İstanbul *: QNB Finansbank hariç

BİST 100'de piyasa değeri/defter değeri 2,7'dir. Bu oran bankalar için 1 civarındadır.

Finansal kuruluşların büyüklükleri ve dağılımı

Aktif büyüklüklerine göre, finansal sektörde bankacılık sektörünün payı yüzde 79'dur. Portföy yönetim şirketleri yüzde 10, sigorta şirketleri yüzde 3 ve emeklilik yatırım fonu yüzde 2 oranında paya sahiptir. Diğer finansal kuruluşların payı yüzde 1 veya altındadır.

Türkiye'de Finansal Kuruluşların Aktif Büyüklüğü (Eylül 2023, milyar TL)

Sektör	Tutar	Toplam İçindeki Pay (yüzde)
Bankalar	21.100	79,4
Portföy yönetim şirketleri	2.753	10,4
Sigorta şirketleri	843	3,2
İşsizlik sigortası fonu	675	2,5
Emeklilik yatırım fonları	400	1,5
Gayrimenkul yatırım ortaklıkları	246	0,9
Finansal kiralama şirketleri	182	0,7
Faktoring şirketleri	224	0,8
Finansman şirketleri	116	0,4
Aracı kurumlar	22	0,1
Reasürans şirketleri	13	0,0
Girişim sermayesi*	14	0,1
Menkul kıymet yatırım ortaklıkları	1,0	0,0
Toplam	26.589	100

*Tebliğ değişikliği nedeniyle 31.12.2013 tarihinden itibaren girişim sermayesi yatırım ortaklıklarının portföy tablosu hazırlama yükümlülüğü bulunmamaktadır.

Finansal kuruluşlar, düzenleme ve denetleme yapısı

Kredi kuruluşlarının düzenlenmesi ve denetimi Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından yapılmaktadır. Sermaye Piyasası Kurumu, sermaye piyasası kurumlarının düzenlenmesi ve denetiminden sorumludur. Sigorta sektörünün faaliyetlerinin düzenlenmesi ve denetimi Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu uhdesindedir. Ödeme sisteminin çalışması ve ödeme şirketlerinin gözetim ve denetimi Merkez Bankası tarafından yapılmaktadır.

Türkiye’de Finansal Sektörde Düzenleme ve Denetim

Finansal kurumlar/işlemler	Düzenleme ve Denetim Otoritesi
Banka ve diğer kredi kuruluşları	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
Bankalar	
Finansal kiralama şirketleri	
Faktoring şirketleri	
Finansman şirketleri	
Varlık yönetim şirketleri	
Sermaye piyasası kuruluşları	Sermaye Piyasası Kurumu
Yatırım fonları	
Aracı kurumlar	
Gayrimenkul yatırım ortaklıkları	
Menkul kıymet yatırım ortaklıkları	
Portföy yönetim şirketleri	
Girişim sermayesi	
Emeklilik yatırım fonları	
Sigorta/Reasürans şirketleri	Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu
Emeklilik Şirketleri	
Ödeme sistemleri	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
Tasarruf sigorta sistemi	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
Suç gelirleriyle mücadele ve terörün finansmanının önlenmesi	MASAK

Ödeme Sistemleri:

Elektronik Fon Transferi ve Elektronik Menkul Kıymet Transfer (EFT ve EMKT) sisteminden 2023 yılının ilk dokuz ayında 3,3 milyon işlem yapılmış ve 230 trilyon TL tutarında işlem yapılmıştır. Aynı dönem itibariyle Perakende Ödeme Sistemi’nde (PÖS) 796 milyon işlem yapılmış ve 98 trilyon TL işlem hacmi gerçekleştirilmiştir.

Fonların Anlık ve Sürekli Transferi (FAST) sisteminden ise 2023 yılında toplam 2,9 milyar işlem yapılmış ve 6,6 trilyon TL işlem hacmi gerçekleştirilmiştir.

Risk Merkezi:

Risk Merkezi’nin 63 banka, 49 faktoring şirketi, 20 finansal kiralama şirketi, 22 finansman şirketi, 25 varlık yönetim şirketi, 10 kredi sigortası işlemi yapan sigorta şirketi, Kredi Garanti Fonu, Tarım Kredi Kooperatifi Merkez Birliği, Borsa İstanbul A.Ş., JCR Avrasya Derecelendirme A.Ş., Birleşik İpotek Finansman A.Ş., Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş. , T.C. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), İhracatı Geliştirme A.Ş., Katılım Finans Kefalet A.Ş. olmak üzere 197 üyesi bulunmaktadır.

Risk Merkezi üyelerinden ve kaynak kuruluşlardan topladığı müşteri, kredi, kredi sigortası, çek, senet, içsel derecelendirme, mücbir hal ve kredi derecelendirme not bilgileri, tüzel kişilerin Sermaye Piyasası Kurulu’nun Borçlanma Araçları Tebliği’ne göre ihraç ettikleri tahvil, finansman bonosu, kira sertifikaları ihraçlarında Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş.’de kayden izlenen tahvil, finansman bonosu ve kira sertifikalarına ilişkin tutar bilgileri, yurtiçi ve yurtdışı türev işlem bilgileri, iflas ve konkordato bilgileri, BKM Üye işyeri Ciro bilgileri, E-YTB bilgileri ve Kurul Kararı Aykırılık Bilgileri’ni; yine üyeleri ve yasal olarak bilgi paylaşımı ile yükümlü olduğu kamu kurum ve kuruluşları ile paylaşmaktadır.

Risk Merkezinin sunduğu hizmetler kapsamında, Ocak- Aralık 2023 döneminde üyeler tarafından;

- bireysel nitelikli kredi ve kredi kartı uygulaması (KRS) kapsamında 1.431 milyon adet,
- ticari nitelikli kredi uygulaması (KRM) kapsamında 174 milyon adet,
- gerçek ve tüzel kişilere ilişkin özet bilgilerin yer aldığı kredi limit kredi risk (KLKR) uygulaması ve risk raporu uygulaması kapsamında 117 milyon adet,
- çek uygulaması kapsamında 106 milyon adet müşteri sorgusu gerçekleştirilmiştir.

Türkiye Bankalar Birliği'nin Sürdürülebilirlik Konusundaki Faaliyetleri

İklim değişikliği canlılar için çağımızın en önemli sorunlarından bir tanesidir. Bu olgunun yaşamlarımız üzerindeki çeşitli etkilerinin yanı sıra, sosyo-ekonomik gelişme ve jeopolitik bağlamlara ilişkin, hatta bazen jeo-ekonomi olarak da adlandırılan yeni tanımların yapılmasına da yol açmaktadır. Bu süreçte, çevresel, sosyal ve yönetim (ÇSY) temelli üretim ve yatırımların teşvik edilmesiyle birlikte güçlü bir 'yeşil finans' ve düşük karbonlu bir modelin geliştirilmesi öncelikli hedefler olarak belirlenmektedir.

Türkiye Bankacılık sektörü, finansal kaynakların toplanması ve kullanılmasındaki aracılık işlevinde olduğu gibi, iklim değişiklikleri ile ilgili süreçlerin doğru yönetilmesinde de özel bir role sahip olduğunun farkındalığı ile bankaların sorumluluk alanlarındaki konularda sürekli yeni adımlar atılmaktadır.

Türkiye Bankalar Birliği (TBB) Yönetim Kurulu tarafından, bankalara faaliyetlerinin çevresel ve sosyal öngörülebilirliğini, şeffaflığını ve izlenebilirliğini daha sistematik bir şekilde yönetmeleri konusunda çalışmalar yapmak amacıyla 2009 yılında Sürdürülebilirlik Çalışma Grubu kurulmuştur.

Sürdürülebilirlik konusunda gerçekleştirilen faaliyetler ana başlıklar altında aşağıda verilmiştir:

- Çalışma Grubu tarafından kalkınmanın çevresel ve sosyal boyutları da dikkate alınarak 2014 yılında hazırlanan "Bankacılık Sektörü için Sürdürülebilirlik Kılavuzu" Mart 2021'de güncellenerek üyelere, ilgili kurum ve kuruluşlar ile kamuoyuna duyurulmuştur.
- Sürdürülebilir finans çalışmalarının somut olarak ölçülmesi ve izlenmesi amacıyla istatistiki çalışmalar yapılmaktadır. Ülkemizde uluslararası düzenleme ve uygulamalar da dikkate alınarak bankacılık sektörü için "Yeşil Varlık Oranı Oluşturulmasına İlişkin Rehberi" hazırlanmıştır. Bu Rehberde yer alan hususlar da dikkate alınarak BDDK tarafından bu çerçevede bir Taslak Tebliğ hazırlanmıştır.
- Çalışma Grubu tarafından ayrıca bankacılık sektörü için ısı haritası metodolojilerinin hazırlanmasına yönelik bir Rehber hazırlanması çalışmaları yürütülmektedir.
- Bakanlıklar tarafından "Yeşil Mutabakat Eylem Planı" kapsamında oluşturulan ilgili İhtisas Çalışma Gruplarına üyelerimiz ve Birliğimiz tarafından katılım sağlanmaktadır. Ayrıca son dönemde TC Çevre ve Şehircilik Bakanlığı İklim Değişikliği Başkanlığı tarafından kurulan Taksonomi Teknik Uzman Grubu toplantılarına katılım sağlanmaktadır.
- Ulusal ve uluslararası kurum, kuruluşlar ve üniversiteler ile sürdürülebilirlik çalışmalarına katkı sağlanmış ve iş birlikleri yapılmıştır. (EBF, IIF, COP28, Dünya Bankası, EBRD, IFC, ABA, ISO, TİM, İGE)
- "İklim Değişikliğinden Kaynaklanan Risk ve Fırsatların Bankacılık Sektörüne Muhtemel Etkileri" ve "AB Yeşil Mutakabati" konusunda webinarlar, ayrıca Sürdürülebilir Bankacılık Çalıştayı, IIF ile "Türkiye Transition Finance Workshop konulu Çalıştay düzenlenmiştir.
- Sürdürülebilirlik konusunda temel ve ileri düzey eğitim modülleri geliştirilmiştir.
- Birliğimizce sürdürülebilirlik konusunda uluslararası iyi uygulamalar dikkate alınarak Sürdürülebilirlik Danışmanlığı Projesi süreci yürütülmektedir. Proje Kapsamında ISO14001 sertifikasyon süreci tamamlanmıştır. Bankacılık Sektöründe Sürdürülebilirlik: Sektör Görünüm Raporu ve "Türkiye Bankalar Birliği Sürdürülebilirlik Raporu" Birliğimiz Sürdürülebilirlik Politikası metni hazırlanmış, üyelere ve kamuoyuna duyurulmuştur.

Sürdürülebilirlik Konusunda Bankaların Faaliyetleri

Çevreye veya sosyal hayata hem kendi faaliyetlerinden kaynaklanan doğrudan, hem de kredilendirme faaliyetleri neticesinde dolaylı olarak etkilerinin olması nedeniyle bankalar sürdürülebilirlik çalışmalarına önem vermekte, katkı sağlamaktadır.

Bankalar tarafından gerçekleştirilen faaliyetler özetle aşağıda yer almaktadır: Üyelerimizin sürdürülebilirlik konusundaki iyi uygulamaları Birliğimiz internet sitesinde (www.tbb.org.tr) “sürdürülebilirlik” sayfasında detaylı bir şekilde yer almaktadır.

- Düşük Karbonlu Ekonomiye Geçişin Desteklenmesi amacıyla uzun vadeli temalı krediler sunulmaktadır.
- Yenilenebilir enerji alanında ağırlıklı olarak rüzgar, jeotermal, güneş ve biyogaz/ biyokütle kaynaklarına dayalı yatırımların finansmanı sağlanmaktadır.
- Kaynak verimliliği finansmanı projeleri ile doğal kaynakların daha verimli kullanılması, daha az atık oluşturulması, atıkların tekrar kullanılabilmesi ve bu sayede daha az karbon salımı oluşturulması hedeflenmektedir.
- Bankalar tarafından müşterileri nezdinde farkındalığı artırılmasını teminen çevresel ve sosyal etkiye sahip ürün ve hizmetler sunulmaktadır. Bu çerçevede; yenilenebilir enerji, sürdürülebilir tarımın finansmanı ve doğal kaynakların verimli kullanımına ve atık yönetimi ve kaynak verimliliğine ilişkin krediler ile müşterilere verimlilik ve geri kazanım odaklı harcamaları için finansman imkanı,
- KOBİ'leri, girişimcileri, kadın ve gençleri desteklemeye ve istihdamı artırmaya yönelik finansman paketleri,
- Demir çelik, çimento, tekstil, alüminyum, otomotiv yan sanayi, kimya sektörlerindeki firmalara bugüne kadar enerji ve kaynak verimliliği, üretim süreçleri ve atık yönetimi gibi alanlarda finansman imkanı gibi bir çok ürün müşterilere sunulmaktadır.
- Ayrıca, uluslararası piyasalarda “Sermaye Benzeri Sürdürülebilir Tahvil” ihracı, Düşük Karbonlu Ekonomiye Geçiş Tahvil İhracı ve diğer sürdürülebilir tahvil ihraçları ile Sürdürülebilir Kira Sertifikası" ihraçları gerçekleştirilmektedir.
- Cinsiyet eşitliği ve kadın istihdamı teması kapsamında finansman sağlanan projelerle, birçok kadına iş olanağı sağlanmıştır.
- Avrupa Yeşil Mutabakatı doğrultusunda mevzuatsal değişikliklerin Türkiye sanayisi üzerindeki potansiyel etkilerine ilişkin çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Bu süreçte üyelerimiz müşterilerine, geçiş süreçlerinde doğrudan ve dolaylı destek sağlamayı hedeflemektedir.
- Paris Anlaşması hedeflerini gözeterek Birleşmiş Milletler Net Sıfır Bankacılık Birliği'ne üye olan ve iklim endeksi oluşturan üyelerimiz bulunmaktadır.

6 Şubat Depremleri

Kahramanmaraş Depremleri olarak bilinen, 6 Şubat 2023 tarihinde, 11 ilimizde yaşanan, çok sayıda can kaybına yol açan asrın felaketi yaşanmıştır. Depremi ekonomiye etkisinin gayri safi yurtiçi hasılaya oranı yüzde 10 olarak açıklanmıştır. Depremlerin hemen ardından etkilenen vatandaşların, banka çalışanlarının ve müşterilerin acil ihtiyaçlarının karşılanmasına, yaralarının sarılmasına öncelik verilmiştir. Bu amaçla, kamu kurumlarıyla koordinasyon içinde, deprem bölgesindeki bankacılık hizmetlerinin kesintisiz olarak sürdürülmesi ve ödeme sisteminin sağlıklı olarak çalıştırılması sağlanmıştır. Deprem yardımlarının ödenmesine aynı hafta içinde başlanmıştır.

Türkiye Bankalar Birliği Yönetim Kurulu, depremin yaşandığı günün sabahında toplanarak, deprem bölgesine destek amaçlı tavsiye kararları almıştır. Depremden zarar gören ve ödeme güçleri olumsuz etkilenen banka müşterilerinin, talepleri halinde bankalara olan vadesi gelmiş veya 6 ay içinde vadesi gelecek borçlarının ötelenmesi, borçların ödenmesinde ve/veya kendilerine finansman olanakları sağlanmasında, müşteri özelinde değerlendirilmek üzere gerekli ek kolaylıkların sağlanması hususları üyelere tavsiye edilmiştir. Ayrıca mücbir halin yaşandığı mahalde ikametgahı/işyeri adresi veya şubede hesabı bulunan müşterilerin kredi risk, kredi ödeme, senet ve çek işlemlerine ilişkin bildirimlerinin, Risk Merkezi mücbir hal düzenlemesi çerçevesinde yapılmasına karar verilmiştir.

Yönetim Kurulumuzun 14 Şubat 2023 tarihinde gerçekleştirdiği ikinci toplantıda bazı ek tedbirler hayata geçirilmiştir. Bazı bankacılık hizmetlerinden 2023 yılı boyunca ücret ve komisyon alınmamasına, vadesi geçen kredilerin tahsili, haciz, icra, takip vb. idari uygulamalarla ilgili olarak idari ve hukuki açılardan her türlü kolaylığın sağlanmasına, diğer taraftan depremde vefat eden bireysel ve gerçek kişi ticari müşterilerin kredi borçlarının silinmesine karar verilmiştir.

Depremden etkilenen bölgede faaliyet gösteren şubelerin yüzde 73'ü, ATM'lerin yüzde 34'ü deprem nedeniyle hizmet dışı kalmıştır. Buna rağmen, sağlam kalanlar yanında, mobil ve konteyner şubeler vasıtasıyla bankacılık faaliyetlerinin kesintisiz sürdürülmesine çaba gösterilmiştir.

	Toplam şube sayısı	Hizmet Veren şube sayısı	Toplam ATM sayısı	Hizmet Veren ATM sayısı	Mobil şube sayısı	Faaliyet gösteren konteyner sayısı
14 Şubat	916	509	4.345	3.258	43	6
27 Nisan	901	668	3.988	3.628	63	88
28 Ekim	891	736	3.991	3.811	33	84

Depremi izleyen ilk hafta içinde (14 Şubat itibarıyla) toplam 49 adet mobil şube ve konteyner şubenin de yardımıyla, bölgenin hemen her yerinde en az bir kanalla bankacılık hizmeti sunulabilir hale gelmiştir.

Depremden yaklaşık üç ay sonra, bankacılık hizmeti deprem öncesi seviyesine yaklaşmıştır. Ekim ayı sonunda ise toplam 736 şube, 3.991 ATM ve toplam 117 adet mobil/konteyner şube desteğiyle bankacılık sektörü bütün kanallarıyla ve geniş bir alanda yaygın hizmet verebilir duruma gelmiştir.

Deprem felaketinin ardından bankacılık sektörü tarafından bölgeye finansman desteği sürekli olarak sağlanmıştır. Bölgeye sağlanan kredilerin büyümesi Türkiye ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir. Deprem gününden ekim ayı sonuna kadar Türkiye genelinde ticari krediler yüzde 32 büyürken deprem bölgesindeki büyüme yüzde 36 olmuştur. Bireysel kredilerde de bölgenin kredi büyümesi Türkiye genelinden 10 puan daha yüksek olmuştur.

Depremi yaralarını sarmak için iş birliği içinde olduğumuz kişi ve kurumlara, emeği geçen tüm sektör çalışanlarına ve Üyelerimize çabalarından ve katkılarından dolayı teşekkür ediyoruz. Depremde canlarını kaybeden vatandaşlarımızı ve meslektaşlarımızı rahmetle anıyoruz.

TCMB Tarafından Yapılan Düzenlemeler	
Tarih	Düzenleme
07-Oca-23	TCMB menkul kıymet tesisi oranını yükseltti. Merkez Bankası 2023 yılı ilk yarısı için liralasma hedefi bağlamında yüzde 50 olan menkul kıymet tesisi, yüzde 60 olarak belirlenmiştir. Menkul Kıymet Tesisi (MKT) uygulamasında TL paylarda yüzde 60 hedefini aşan bankalara MKT oranının indirimli olarak uygulanmasına karar verildi.
07-Oca-23	TCMB menkul kıymet tesis oranını yükselterek bu oranı, gerçek ve tüzel kişi için hesaplanan paylar için: Yüzde 50'nin altında kalan bankalar için 7 puan artırımlı, yüzde 50 ile yüzde 60 arasında olan bankalar için 2 puan artırımlı, yüzde 60 ile yüzde 70 için 5 puan indirimli, yüzde 70 ve üzerinde bankalar için 7 puan indirim uygulanma kararı verildi.
15-Oca-23	TCMB, 3 aydan uzun vadeli TL mevduatlarda zorunlu karşılık oranlarını sıfırladı. Ayrıca, yurt dışından doğrudan temin edilen 6 aydan uzun vadeli YP yükümlülüklerdeki artış için 2023 yıl sonuna kadar ZK oranlarının yüzde sıfır olarak uygulanmasına karar verildi.
20-Oca-23	TCMB, bankaların zorunlu karşılık yükümlülükleri haricinde yurt içinde tutacakları yabancı para cinsinden hesaplara yüzde 4,5 faiz ödeyecek. TCMB, bankaların yabancı para zorunlu karşılık yükümlülüğünün üzerinde TCMB'ye döviz park etmesi durumunda bu miktara faiz ödenecek.
26-Oca-23	TCMB tarafından yapılan açıklamaya göre, firmaların yurt dışı kaynaklı dövizlerinin TCMB'ye satışı sırasında, firmalar verecekleri taahhüt karşılığında, TL'ye çevrilen tutarın yüzde 2'si kadar döviz dönüşüm desteği alabilecek. Şirketler yurda getirdikleri yurt dışı kaynaklı dövizlerinin en az yüzde 40'ını TCMB'ye sattıktan sonra getirilen dövizin kalan kısmını kur korumalı dönüşüm hesabında değerlendirebilecek ve verdikleri taahhüt karşılığında TL'ye çevrilen tutarın yüzde 2'si kadar döviz dönüşüm desteği alabilecek.
26-Oca-23	TCMB'nin karşı taraf olduğu kur korumalı mevduat işlemlerindeki faiz sınırı kaldırıldı. (Kur korumalı mevduatta faize politika faizinin üzerinde 3 puanlık üst sınır uygulanıyordu. TCMB politika faizi yüzde 9 seviyesinde bulunurken, kur korumalı mevduatlarda faizde yüzde 12'lik üst sınır vardı).
10-Mar-23	Bankalarca tüketicilere kullanılacak ihtiyaç kredilerinin kredi faiz/kar payı oranına göre MKT kapsamına alınmasına karar verilmiştir. Bu kapsamda, tüketicilere kullanılacak ihtiyaç kredilerinden faiz/kar payı oranı Merkez Bankası'nca ilan edilen yıllık bileşik referans oranının 1,8 ile 2,0 (dahil) katı arasında olanların birinci kademedeki, 2,0 katından yüksek olanların ise ikinci kademedeki menkul kıymet tesisine tabi olması kararlaştırılmıştır.
01-Nis-23	Daha önce 3 ay, 6 ay veya 1 yıl olarak belirlenen altın hesaplarının dönüştürüldüğü TL hesaplarının vadelerinin, TCMB tarafından yayımlanacak usul ve esaslar çerçevesinde belirleneceği hüküm altına alınmıştır.
06-Nis-23	TCMB, TÜFE'ye endeksli kıymetlere uygulanan (tahvillerin) iskonto oranını yüzde 70'ten yüzde 80'e çıkardı.
07-Nis-23	TL'nin toplam mevduat içindeki payı yüzde 60'ın altında olan bankalara ilave 5 puan YP zorunlu karşılık uygulanacak. Bilançodaki TL payı yüzde 60'ın altında kalan bankalar için daha önce 3 puan olan menkul kıymet yükümlülüğü 7'ye çıkarıldı.
07-Nis-23	Kredilerde referans faiz katsayısının üst sınırını aşan krediler için ek menkul kıymet yükümlülüğü yüzde 90'dan yüzde 150'ye çıkarıldı.
15-May-23	Müşteri bazında kredi kartı limiti belirli bir tutarın üzerinde olanlar için bireysel kredi kartlarıyla yapılan nakit çekim ve kuyum harcamalarının kredi türüne göre yüzde 30 oranında menkul kıymet tesisine tabi olmasına karar verildi.
16-May-23	Gerçek kişi hesaplarında 26 Mayıs-28 Temmuz 2023 tarihleri arasında ek yüzde 10 TL dönüşümünü sağlayamayan bankalar, eksik kalan kısım için 6 ay süreyle menkul kıymet tesis edecek. Böylece daha önce yüzde 5 olan dönüşüm hedefi yüzde 15'e çıkmış oldu. 28 Temmuz sonrası için ise dövizden TL'ye ek dönüşüm oranı eşiği yüzde 30'a yükseldi. Oranı tutturamayan banka, bu tarihten sonra hedef tutana kadar ek yüzde 10 menkul kıymet blokesi yapacak.
22-Haz-23	Mevcut mikro- ve makroihtiyatı çerçevesinin, etki analizlerine dayanarak ve kademeli bir anlayışla sadeleştirilmesine karar verilmiştir.
22-Haz-23	Para Politikası Kurulu (Kurul) politika faizi olan bir hafta vadeli repo ihale faiz oranının yüzde 8,5'ten yüzde 15 düzeyine yükseltilmesine karar verilmiştir.
23-Haz-23	Daha önce 0,81 olarak açıklanan Temmuz referans faiz oranı yüzde 1,36 olarak uygulamaya başlandı. TL cinsinden kredi kartı işlemlerinde uygulanacak aylık azami akdi faiz oranı, referans orana 55 baz puan eklenerek belirleniyor.
25-Haz-23	MB PPK toplantısında alınan sadeleşme kararları çerçevesinde menkul kıymet tesisi yükümlülüğünde değişiklik yapıldı. Alınan kararla bankaların bilançolarındaki TL ağırlığı yükümlülüğü yüzde 60'tan yüzde 57'ye düşürüldü. Yüzde 10 olan menkul kıymet tesis oranı da yüzde 5'e indirildi. MKT oranı, gerçek ve tüzel kişi için hesaplanan paylardan düşük olanı; a) Yüzde 57,00'ın altında kalan bankalar için 7 puan artırımlı, b) Yüzde 70,00 ve üzerinde olan bankalar için 2 puan indirimli, uygulandı.
03-Tem-23	Bankaların kredi yapılandırmasında faiz artışı gerçekleşmesi durumunda yeni kredi olarak kabul edilmesi uygulaması sona erdi.
07-Tem-23	Yurt içi yerleşik gerçek kişilerin bankalardaki, yurt içi yerleşik tüzel kişilerin ise 31/12/2021 ile 30/6/2023 tarihleri arasındaki herhangi bir tarihte bankalarda mevcut olan ABD doları, Euro ve İngiliz sterlini cinsinden

	döviz tevdiat hesabı ve döviz cinsinden katılım fonu hesabı bakiyeleri, hesap sahibinin talep etmesi halinde dönüşüm kuru üzerinden TL'ye çevrilir.
21-Tem-23	KKM hesapları için zorunlu karşılık oranı tüm vadelerde yüzde 15 oldu.
25-Tem-23	Kredi büyümesine göre MKT kapsamında yüzde 3 olan TL ticari krediler için aylık büyüme sınırı yüzde 2,5 olarak belirlenmesine karar verildi. İhracat, yatırım, tarım ve esnaf kredileri kapsamı dışında tutuldu.
25-Tem-23	Faiz oranına göre MKT uygulaması sadeleştirilmesi amacıyla ihracat ve yatırım kredileri hariç tutulmak üzere TL ticari kredilerde 1,8 ile 2,0 katı arasında olan birinci kademe kaldırılarak (1,4) faiz sınırının tek kademe olarak (1,8) uygulanmasına karar verildi.
25-Tem-23	Finansal kaynakların verimli kullanımının desteklenmesi amacıyla, taşıt kredilerinde yüzde 3 olan büyüme sınırının yüzde 2 olarak belirlenmesine, ihtiyaç kredilerinde değişikliğe gidilmeyerek yüzde 3 sınırının korunmasına karar verildi. Ayrıca, enflasyonun kontrolü ve iç talebin dengelenmesi kapsamında kredi kartı nakit kullanımlarına ve kredili mevduat hesaplarına uygulanan aylık azami faiz oranı yüzde 2,89'a yükseltilmiştir.
25-Tem-23	İhracatçıların finansmanını desteklemek amacıyla 1. Reeskont kredilerinin günlük limiti 1,5 milyar TL'ye yükseltilmiştir. 2. Reeskont kredilerinde KOBİ payının artırılmasına ve kullandırmalarda ihracat artış performansının dikkate alınmasına karar verilmiştir. 3. a. Reeskont kredisi kullanımında yüzde 30 ilave ihracat bedeli satış koşulu kaldırılmıştır. b. Reeskont kredi vadesi boyunca verilen döviz almama taahhüdünden, ithalat ödemeleri kapsamındaki döviz alımları istisna tutulmuştur.
20-Ağu-23	Döviz mevduatına uygulanan zorunlu karşılık oranları artırıldı. Vadesiz, ihbarlı ve 1 aya kadar vadeli döviz hesapları için ZK oranı yüzde 29, 3 ay, 6 ay, ve 1 yıla kadar vadeli döviz hesabı yüzde 25, 1 yıl ve daha uzun vadeli döviz hesabı ZK oranı ise yüzde 19 oldu.
20-Ağu-23	Yurt içi yerleşik gerçek kişilerin 30/6/2023, yurt içi yerleşik tüzel kişilerin ise 31/12/2021 tarihi itibarıyla bankalarda mevcut olan altın hesabı, hesap sahibinin talep etmesi halinde dönüşüm fiyatı üzerinden TL'ye çevrilebilmesine karar verildi.
12-Eyl-23	Günlük ihracat ve döviz kazandırıcı hizmetler reeskont kredisi limitinin 1,5 milyar TL'den, 3 milyar TL'ye yükseltilmesine karar verildi.
14-Eyl-23	KKM zorunlu karşılık oranı vadeye göre farklılaştırılırken, KKM'nin yoğunlaştığı 6 aya kadar vadelinin zorunlu karşılık oranı 10 puan artırılarak yüzde 25'e yükseltildi. 1 yıla kadar vadeli ve 1 yıl ve daha uzun vadeli olanlar için zorunlu karşılık oranı ise yüzde 5 olarak belirlendi.
17-Eyl-23	Standart TL mevduatın toplam mevduat içindeki payını artırmaya yönelik aylık TL payı artış hedefi yüzde 2'den yüzde 2,5'e yükseltildi.
27-Eki-23	Varlıklar üzerinden (TP cinsinden krediler, menkul kıymetler, krediler, diğer mali kuruluşların finansman işlemleri) menkul kıymet tesisi, TCMB tarafından kur/fiyat koruma desteği sağlanan hesapların yenileme oranına göre menkul kıymet tesisi ve TL mevduat/katılım fonu payına göre menkul kıymet tesisi uygulamaları yürürlükten kaldırılmıştır.
02-Kas-23	1. KKM hesapları için ZK oranları tüm vadelerde 500 baz puan artırılmıştır. 2. Döviz mevduat/katılım fonu hesapları için zorunlu karşılık oranları tüm vadelerde 100 baz puan artırılmıştır. 3. Döviz mevduat/katılım fonu hesaplarına, TL cinsinden tesis edilmek üzere, 400 baz puan ilave zorunlu karşılık getirilmiştir. 4. Finansman şirketlerince kullanılan TL cinsinden nakdi krediler üzerinden yüzde 20 oranında zorunlu karşılık uygulaması sonlandırılmıştır. 5. Yurt dışından doğrudan temin edilen 6 aydan uzun vadeli YP yükümlülüklerdeki artış için 2023 yılı sonuna kadar zorunlu karşılık oranlarının sıfır olarak uygulanmasına yönelik düzenlemenin süresi 2024 yılı sonuna kadar uzatılmıştır.
02-Kas-23	Nakdi krediler zorunlu karşılığa tabi varlık olmaktan çıkarılmıştır.
23-Kas-23	Politika faiz oranı olan bir hafta vadeli repo ihale faiz oranı yüzde 35'ten yüzde 40 düzeyine yükselmiştir.
23-Kas-23	TCMB, ihracatçı firmaların finansmana erişimini ve finansman koşullarını desteklemeye devam etmektedir. İhracat ve döviz kazandırıcı hizmetler reeskont kredilerinde toplam faiz maliyetine üst sınır getirilmiştir. İhracat ve döviz kazandırıcı hizmetler reeskont kredilerinde iskonto oranı azami yüzde 25,93'te sabit tutulmuştur.
21-Ara-23	Politika faizi olan bir hafta vadeli repo ihale faiz oranını 250 baz puan daha artırarak yüzde 40'tan yüzde 42,5 düzeyine yükseltilmesine karar verilmiştir.
21-Ara-23	TCMB'nin para politikası hedefleri çerçevesinde para arzının ve likiditenin etkin bir şekilde düzenlenmesi amacıyla açık piyasa işlemleri çerçevesinde, parasal aktarım mekanizmasının güçlendirilmesi ve kullanılan sterilizasyon araçlarının çeşitliliğini artırmak amacıyla TL depo alım ihaleleri düzenlenmesine karar verilmiştir.
21-Ara-23	Kartı azami faiz ve üye işyeri azami komisyon oranlarının mevcut seviyelerinin üzerine çıkmamasına yönelik olarak referans orana üst sınır getirilmiştir. Referans oranının mevcut seviyesi 3,11 üst sınır olarak belirlenmiş, bu seviyenin altındaki oranlar için mevcut hesaplama yönteminde bir değişiklik yapılmamıştır.
22-Ara-23	TCMB, makro finansal itikrarı güçlendirmek ve sadeleşmek amacıyla yabancı para yükümlülükler için yüzde 5 olarak uygulanan menkul kıymet tesisi oranı yüzde 4'e indirilmiştir. Ayrıca;

	<ol style="list-style-type: none"> 29.12.2023 tarihinde sonlanacak olan kredi büyümesine göre menkul kıymet tesisine ilişkin geçici uygulama 6 ay süre ile uzatılmıştır. Deprem olumsuz etkilerinin azaltılması amacıyla deprem bölgesine kullandırılan kredilerin menkul kıymet tesis uygulamasından muafiyetine yönelik hususlar Haziran 2024'e kadar devam edecektir.
27-Ara-23	<p>YP mevduat/katılım fonu (yurt dışı bankalar mevduatı/katılım fonu hariç) yükümlülükleri için TCMB nezdinde zorunlu karşılık ve ihbarlı döviz mevduat hesaplarında tesis edilmesi gereken tutar üzerinden (Türk lirası cinsinden tesis edilen tutar hariç) komisyon uygulamasında;</p> <ul style="list-style-type: none"> Gerçek kişi TL payı aylık artış hedefinin TL payı seviyelerine göre farklılaştırılmasına, TL'ye Geçiş Oranı hedefinin yüzde 10'dan yüzde 15'e çıkarılmasına ve TL'ye Geçiş Oranı hesaplamasında değişiklik yapılmasına, Yüzde 75 olan Yenileme Oranı hedefinin sonlandırılmasına, Yenileme ve TL'ye Geçiş Oranı uygulamasının hesaplama döneminin TL payı uygulamasında olduğu gibi 4 haftaya çıkarılmasına, Yenileme ve TL'ye Geçiş Oranı hedefinin yüzde 100'den yüzde 95'e indirilmesine, bahse konu değişiklikler çerçevesinde istisna tutarları ve oranlarının revize edilmesine karar verilmiştir.
29-Ara-23	1 Ocak 2024'ten itibaren TL dönüşümlü yeni KKM hesabı açılmayacak ve mevcut TL dönüşümlü KKM hesapları ise vade sonunda yenilenmeyecektir.

BDDK Tarafından Yapılan Düzenlemeler

10-Şub-23	<ul style="list-style-type: none"> Kredi müşterilerinden alınması gereken kredi derecelendirme notları ile alınması zorunlu olan ilave belgelerin temini bankaların ihtiyarına bırakılmasına, Deprem felaketinden etkilenen müşterilere kullandırılan kredilerin gayrimenkul niteliğindeki teminatlarının değerlemesi ile ilgili sürelerin ertelenmesine, Kredi kullandırılmalarına ilişkin olarak bağımsız denetime tabi olan şirketler tarafından bankalara tevdi edilmesi gereken bilgi ve belgelere ilişkin süreler deprem bölgesindeki illerdeki şirketler için uzatılmasına, Kredi vade sınırı ve kredi kartı taksit sınırına ilişkin sağlanan esnekliklerin 01.01.2024 tarihine kadar uzatılmasına, Telefon bankacılığı işlemlerinde, kimlik doğrulama sürecinde iki bileşenli doğrulamanın yapılamadığı durumlarda, 30 gün süreyle geçerli olmak üzere, öncelikle PIN olmak üzere, güvenlik sorusu, müşterinin demografik bilgileri veya bankada yer alan diğer bilgilerinin kullanılarak kimlik doğrulama işleminin hayata geçirilmesine Müşterilerin bilgileri dışında kart kullanımlarının engellenmesini teminen kartlı ödemelerde yapacağı ilk temassız işlemlerinde şifre girilmesinin sağlanmasına, sonraki işlemler için mevcut uygulamanın sürdürülmesine, Payları borsada işlem gören bankaların, 6 Şubat 2023'ten 1 Ocak 2024'e kadar geri alım yoluyla edindikleri kendi hisse senetlerinin, çekirdek sermayeden indirim kalemi olarak dikkate alınmamasına, Deprem bölgesinde bireysel kredi kartlarına ve ihtiyaç kredilerine uygulanan yüksek risk ağırlıklarının, 6 Şubat 2023 tarihinden sonra deprem bölgesindeki illerde yerleşik gerçek kişilere kullandırılanlar bakımından 1 Ocak 2024 tarihine kadar uygulanmamasına, Ticari nitelikteki nakdi kredilere uygulanan yüksek risk ağırlıklarının, 6 Şubat 2023 tarihinden sonra deprem felaketinden etkilenen müşterilere kullandırılanlar bakımından 1 Ocak 2024 tarihine kadar uygulanmamasına <p>Kurul tarafından karar verilmiştir.</p>
11-Şub-23	06 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen depremler neticesinde üç ay olağanüstü hal ilan edilmiştir. Bu kapsamda, bankada kayıtlı adres bilgisi veya banka hesabı söz konusu illerde olan müşterilerin, bilgileri dışında kart kullanımlarının engellenmesini teminen ivedilikle kartlı ödemelerde yapacağı ilk temassız işlemlerinde şifre girilmesinin sağlanması, sonraki işlemler içinse mevcut uygulamaya aynen devam edilmesi uygun görülmüştür.
24-Şub-23	BDDK, konut kredilerinde limit güncellemesine giderek, daha önce 2 milyon TL ve altında olan konutlar için belirlediği yüzde 90'a kadar kredi kullanım sınırını 5 milyon TL ve altında olan konutlar şeklinde değiştirdi.
25-May-23	BDDK tarafından yapılan yeni düzenleme ile gerçek kişilerin yanı sıra ticaret siciline kayıtlı tüzel kişilerin de uzaktan kimlik tespiti yoluyla banka müşterisi olması mümkün hale gelmiştir. .
26-May-23	<p>BDDK tarafından hazırlanan "Bankaların Net İstikrarlı Fonlama Oranı Hesaplamasına İlişkin Yönetmelik ile</p> <ol style="list-style-type: none"> net istikrarlı fonlama oranı, mevcut istikrarlı fon tutarının gerekli istikrarlı fon tutarına bölünmesi suretiyle konsolide ve konsolide olmayan bazda hesaplanacak Mevcut istikrarlı fon, bankaların yükümlülük ve özkaynaklarının kalıcı olması beklenen kısmını; gerekli istikrarlı fon, bankaların bilanço içi varlıklarının ve bilanço dışı borçlarının yeniden fonlanması beklenen kısmını ifade edecek. Özkaynak hesaplama dönemleri itibarıyla aylık olarak hesaplanan konsolide ve konsolide olmayan net istikrarlı fonlama oranı Mart, Haziran, Eylül ve Aralık dönemleri itibarıyla üç aylık basit aritmetik ortalaması yüzde yüzden az olamayacak.

	4. Kalkınma ve yatırım bankaları, Kurulca aksi belirleninceye kadar, üçüncü fıkrada belirlenen asgari oranları tutturmadan muaf olacaktır
21-Ara-23	Bir kişi ya da risk grubuna kullandırılan krediler; bankaların özkaynak ve ana sermayelerinin yüzde 25'i, bankanın dahil olduğu risk grubu bakımından ise yüzde 20'si ile sınırlandırılmıştır.

Diğer Düzenlemeler

06-Şub-23	Türkiye Bankalar Birliği, BDDK ile eşgüdüm halinde, deprem bölgelerinde yaşanan sorunların hafifletilmesi, bankacılık hizmetlerinin kesintisiz olarak sürdürülmesi ve ihtiyaç duyulacak desteğin sağlanması amacıyla bazı kararları almışlardır. Bunlar: 1. banka müşterilerinin ihtiyaçları ve talepleri doğrultusunda, bankalara olan vadesi gelmiş veya 6 ay içinde vadesi gelecek olan borçlarının vadesinin 6 Şubat 2023 tarihinden itibaren 6 ay sonraya ötelenmesine; 2. müşteriler özelinde değerlendirilmek üzere borçların ödenmesi veya finansman olanaklarının sağlanması konusunda banka üyelerimize tavsiyede bulunulmasına; 3. Mücbir halin yaşandığı mahalde ikametgahı/işyeri adresi veya şubede hesabı bulunan müşterilerin kredi risk, kredi ödeme, senet ve çek işlemlerine ilişkin bildirimlerinin, Risk Merkezi mücbir hal düzenlemesi çerçevesinde yapılması hususunda gerekli hassasiyetin gösterilmesi için Risk Merkezi Üyelerinin bilgilendirilmesine; 4. felaketten etkilendiklerini belgeleyen banka müşterilerinin bankalara iletmelerin hususunda kamuoyuna bilgi verilemesine karar verilmiştir.
14-Şub-23	Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkında Yönetmelikte yapılan değişiklikle, nakden ödenen devlet katkısı fon portföyünün asgari yüzde 70'inin Bakanlıkça veya Varlık Kiralama Şirketlerince ihraç edilen TL cinsinden borçlanma araçlarında, gelir ortaklığı senetlerinde veya kira sertifikalarında değerlendirilmesi şartı yüzde 50'ye çekildi.
23-Şub-23	Ticaret Bakanlığı'na afet dönemleribde perakende ticaretteki taksit sınırlamalarını düzenleme yetkisi verildi. Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanan Perakende ticarette uygulanacak hükümlerle ilgili yönetmeliğin taksit sürelerine ilişkin Bakanlık, bu maddede yer alan sınırlamaları afet dönemleri ile diğer olağanüstü durumlarda ilçe, il, bölge veya ülke düzeyinde geçici süre ile değiştirmeye veya bu konuda ilave sınırlamalar getirmeye yetkili kılındı.
24-Nis-23	KKM'yi cazip kılmak adına kurumlar vergisi istisnası yabancı paralar için de uygulanacak ve buna göre kurumlar vergisi istisnası yabancı paralar için de geçerli olacak. Söz konusu maddeyle getirilen düzenlemeyle şirketlerin en az üç ay vadeli KKM'den elde edilen kazançları, kur farkı kazançları, faiz ve kâr payı kazançlarının kurumlar vergisinden muaf tutulması sağlanmıştır.
25-May-23	Küçük ve orta büyüklükteki işletme (KOBİ) tanımında yıllık hasılat tavanı 125 milyon TL'den 250 milyon TL'ye çıkarıldı. yönetmeliğin "mikro işletme" tanımında yıllık hasılat sınırı 3 milyon TL'den 5 milyon TL'ye, "küçük işletme" tanımında yer alan yıllık hasılat sınırı 25 milyon TL'den 50 milyon TL'ye, "orta büyüklükte işletme" tanımında yer alan yıllık hasılat sınırı ise 125 milyon TL'den 250 milyon TL'ye çıkarıldı.
26-May-23	Devlete olan borçların yapılandırılması için başvuru süresi 1 ay uzatıldı.
07-Tem-23	Tüketici kredilerinde Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BMSV) yüzde 10'dan yüzde 15'e çıkarıldı.
07-Tem-23	<ul style="list-style-type: none"> Yurtdışı telefon harcı 6.091 liradan 20.000 tl'ye çıkarıldı. Noter, pasaport ve vize harçlarında yüzde 50 zam geldi. Yüzde 8'lik KDV oranı yüzde 10'a çıkarıldı. Yüzde 18'lik KDV yüzde 20'ye çıkarıldı.
14-Tem-23	Ek motorlu taşıtlar vergisine ek ödeme kararı çıktı. Motorlu Taşıtlar Vergisi (MTV), 2023 yılı sonuna kadar yeni tescil edilecek araçlar ve mevcut trafiğe kayıtlı araçlar için 2 katına çıkarıldı.
14-Tem-23	Kur Korumalı Mevduat'ta Hazine desteği uygulamasının, TCMB'ye devredilmesi kararı alındı.
27-Ara-23	2024 için net asgari ücret yüzde 49 artışla 17 bin 2 TL oldu. 2024 için brüt asgari ücret 20 bin 2 TL oldu.
28-Ara-23	KKM ve katılım hesaplarına uygulanan kurumlar vergisi istisnasının süresi 31 Aralık 2023'ten 30 Haziran 2024'e kadar uzatıldı. Ayrıca Cumhurbaşkanı kararıyla mevduat, kar payı, kira sertifikaları, tahvil ve bono ve menkul kıymet kazançları tevkifat oranları 30 Nisan 2024 tarihine kadar değiştirilmeden uygulandı.
28-Ara-23	Bankacılık Kanununda finansal yeniden yapılandırma ile ilgili geçici 32. madde eklendi. Finansal yeniden yapılandırma süresi bu maddenin yayımı itibaren iki yıl süreyle uzatıldı.